

**Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav etnologie**

Matěj Jelínek

**Pálení čarodějnic
Historie a současná podoba tradice**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Janeček, Ph.D.

2019

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia.

V Praze dne 10. 8. 2019

Poděkování:

Chtěl bych tímto poděkovat panu doc. PhD. Petrovi Janečkovi PhD., za odborné vedení a pomoc při psaní této bakalářské práce.

V Praze dne 10. 8. 2019

Abstrakt:

Bakalářská práce „Pálení čarodějnic: Historie a současná podoba tradice“ se zabývá historií pálení čarodějnic v českém prostředí s komparací s tradicemi v okolních zemích. Jejím cílem bylo zjistit, jak se tento zvyk během minulých staletí transformoval do své současné podoby, a tuto dnešní formu popsat a analyzovat. Pro získání aktuálních dat byl proveden sondážní terénní výzkum v rámci několika vybraných obcí v severních Čechách. Výzkum byl realizován metodou zúčastněného pozorování a nestrukturovaných či polostrukturovaných rozhovorů. Účelem bylo poznat průběh samotných akcí, pohled organizátorů a účastníků a doprovodné aktivity a jevy.

Bachelor thesis “Burning of the witches: History and current form of tradition deals with history of Walpurgis Night custom of burning of the witches in the Czech culture with comparation with traditions in the surrounding countries. Its purpose was to find out how this custom was transformed into its present form over the centuries and to describe and analyse its contemporary form. To obtain actual data, fieldwork was conducted, in several selected municipalities in northern Bohemia. Research has been implemented by attended observation and unstructured or semi-structured interviews. The purpose was to obtain data about the course of the events themselves, the interpretation of the organizers and participants and the accompanying activities.

Klíčová slova: pálení čarodějnic, výroční rituál, vynalezená tradice, Beltaine

Key words: burning of the witches, Walpurgis Night, annual ritual, invented tradition, Beltaine

Obsah

1. Obsah

2. Úvod

3. Zdroje

3.1 Odborná literatura

3.2 Obecní kroniky

3.3 Lokální periodika

4. Metodologie

4.1 Zúčastněné pozorování

4.2 Rozhovory

5. Původ rituálu

5.1 Beltaine

5.2 Filipojakubská a Valpuržina noc

5.4 Postava čarodějnice

5.3 Historie pálení čarodějnic v českém prostředí

6. Výsledky výzkumu

6.1 Loužnice

6.1.1 Lokalita

6.1.2 Oheň

6.1.3 Zvyky

6.1.4 Pořadatelé

6.1.5 Historie

6.2 Zásada

6.2.1 Lokalita

6.2.2 Oheň

6.2.3 Zvyky

6.2.4 Pořadatelé

6.2.5 Historie

6.3 Bzí

6.3.1 Lokalita

6.3.2 Oheň

6.3.3 Zvyky

6.3.4 Pořadatelé

6.3.5 Historie

6.4 Železný Brod

6.4.1 Lokalita

6.4.2 Oheň

6.4.3 Zvyky

6.4.4 Pořadatelé

6.4.5 Historie

7. Současná podoba pálení čarodějnic – obsahová analýza propagačních materiálů

7.1 Zvyky aktivity

7.2 Organizátoři

7.3 Lokality

7.4 Ohně

8. Závěr

9. Seznam použité literatury

10. Obrazová příloha

2. Úvod

Zvyk pálit slavnostní ohně na určitá data v kalendáři se objevoval a objevuje téměř v celé Evropě, a to od starověku až po současnost. Ohně hořely ve významné dny solárního a zemědělského kalendáře, později na svátky křesťanských mučedníků (často samozřejmě v totožném datu) a některé se zachovaly do dnešních dnů, kdy se staly především společenskou událostí, zjevného bez rituálního či duchovního podtextu. Samozřejmě jejich kontinuitu nelze prokázat, avšak existuje snad možnost, že se dávné pohanské rituály jakýmsi způsobem zachovaly v povědomí lidí a ovlivnily tak podobu pozdějších slavností.

Slavnosti ohně probíhaly během všech čtyřech ročních období. V západních zemích (dnešní Německo, Francie, Švýcarsko, Rakousko a Belgie) planuly ohně již o první postní neděli před Velikonocemi. Některé zvyky, které se při pálení postních ohňů dodržovaly jsou stejné, nebo velmi podobné aktivitám při pálení čarodějnic. Vatry se zapalovaly na vyvýšených místech, lidé kolem nich tančili nebo skákali přes plameny či uhlíky. Na některých místech mělo i docházet k upalování slaměné, hadrové nebo dřevěné „čarodějnice“.

Pálení čarodějnic je zvyk, který v posledních desetiletích dosahuje značné obliby prakticky na celém území České republiky, především v Čechách. I když účast na těchto slavnostech nebývá nijak masová, většinou se jedná o desítky až stovky účastníků (pokud není akce pojata například jako hudební festival jako, kde může být návštěvníků i několik tisíc), každoročně 30. dubna vzplanou hranice na tisíci místech po celé zemi.

Na otázku, kam sahají kořeny tohoto zvyku nelze pro nedostatek pramenů jednoznačně odpovědět. Nabízí se samozřejmě spojení s dávnými, ještě pohanskými rituály, či procesy s čarodějnicemi, které probíhaly v 17. století i dříve. Je snad na místě vzít tyto teorie v úvahu, stejně jako to činí většina autorů, kteří se tomuto tématu odborně ve svých pracích věnují, již z toho důvodu, že jak vyplývá z rozhovorů s informátory, zúčastněného pozorování i z propagačních materiálů jednotlivých akcí, zřejmé propojení této tradice s keltskou, slovanskou, či středověkou minulostí je zde účastníky a organizátory akcentována. Zdůrazňování starobylosti, ať již skutečné nebo domnělé, dodává akci na přitažlivosti, jakési romantičnosti, a zvyku na legitimitě.

Tato práce si bere především za cíl pokusit se na příkladu čtyřech zvolených lokalit v oblasti severních Čech, kde pálení čarodějnic v současnosti probíhá, zmapovat současnou podobu této festivity a zjistit, zda jak se proměňovala v posledních desetiletích. Pro relativně dobrou znalost terénu byly zvoleny čtyři obce v Libereckém kraji, a to vesnice Bzí, Zásada, a Loužnice a nevelké město Železný Brod. Díky záznamům v kronikách, v archivovaných lokálních časopisech i informacím z rozhovorů s informátory je možné komparovat průběh těchto slavností za uplynulých 12 let (Loužnice a Zásada), 50 let (Bzí) a 67 let (Železný Brod).

V každé z těchto čtyřech vybraných lokalit byly zkoumány zvyky a aktivity, které byly konány v průběhu slavnosti, místo, které k tomu bylo zvoleno, organizace a skupiny, které se podílejí na pořádání těchto akcí, a dohledatelná historie festivity v dané obci. V části nazvané *Současná podoba pálení čarodějnic* jsou zjištění získaná na základě informací z celkového počtu 180 nashromážděných materiálů, které se týkají pálení čarodějnic v obcích v různých částech Čech, Moravy a Slezska. Většinu z těchto materiálů tvoří plakáty, pozvánky či zpětné zprávy o proběhlých akcích. Cílem tohoto sondážního průzkumu bylo získat širší představu, jak probíhají tyto slavnosti na širším území (tedy prakticky na celé ploše ČR), než bylo prováděno zúčastněné pozorování. Samozřejmě poznatky takovýmto způsobem získané nejsou příliš hluboké, ale lze touto cestou zjistit obecné informace o programu akcí, jejich pořadatelích a místě konání.

Definice pojmů

Tradice

Malý etnologický slovník definuje tradici jako: „*předávání kulturních, duchovních, sociálních i materiálních hodnot z generace na generaci. (...) je projevem kontinuity a integrity společenství, důkazem vztahu k minulosti a přetrvávání minulosti v současnosti.*“¹ Může být vnímána jako stálá, a do jisté míry svazující, ale zároveň se v čase proměňuje a dochází ke vzniku tradic nových.

Tradice je zde chápána jako souhrn, respektive příčina vzniku rituálů, zvyků a obyčejů, které ji zpětně udržují.

¹ Kolektiv autorů. (2011). *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury

Rituál

V antropologickém slovníku lze nalézt tuto definici:

(Rituál je) „slavnostní obřad, provázený výrazným individuálním nebo kolektivním způsobem chování, který je standardizován, tj. založen na stanovených nebo tradičních pravidlech.

Rituály představují jednu ze základních institucí archaických společností, přežívají však i do společností moderní, i když jejich obsah se výrazně mění.“²

Zvyk

Autoři *Malého etnologického slovníku* uvádějí následující vymezení zvyku: (Zvyk je) „místně sdílená a ustálená forma chování osvojená pravidelným opakováním.“³ Termín zvyk je často používán jako synonymum k pojmu obyčej. Podle autorů je však zvyk v sociální realitě méně závazný, ztrácí svoji obsahovou podstatu a dochází u něj ke změně jeho původní funkce.

V této práci užívám pojmu zvyk především jako označení pro dílčí činnosti a jevy, které se objevují při zkoumané výroční slavnosti, s jistou periodicitou.

V antropologickém slovníku rozděluje autor příspěvku zvyky na tradiční a soudobé. „*Tradiční zvyky mají svůj původ v minulosti a jako součást kulturního dědictví dané společnosti byly dlouhodobě předávány z generace na generaci. Soudobé zvyky se rozvíjejí v podmínkách moderních a postmoderních společností a na jejich vzniku a šíření mají stále větší vliv prostředky masové komunikace.“⁴ Zvyky tradiční a soudobé není v praxi vždy možné od sebe oddělit, protože se vyvíjejí kontinuálně a jejich funkce se proměňuje. Toto bylo zřejmé i během terénního výzkumu a studia pramenů k této práci.*

² Kolektiv autorů. (2009) Antropologický slovník. Brno: Akademické nakladatelství CERM

³ Kolektiv autorů. (2011). *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury

⁴ Kolektiv autorů. (2009) Antropologický slovník. Brno: Akademické nakladatelství CERM

Obyčej

Pojem obyčej je v Malém etnologickém slovníku definován jako: „*Tradicí určený způsob sociálního chování, jednání a komunikace podle ustáleného vzoru, utvářející vědomí identity, kontinuity a solidarity společnosti. (...) K znakům o. (obyčeje) dále patří relativní stabilita, soustavnost, pravidelnost a spontánnost chování, kolektivnost.*“

„*Změna kontextu o.(obyčeje) vede dříve či později k transformaci jeho kulminačních bodů, k oslabení případně zániku jeho závaznosti a funkcí, norem a pravidel, a to odlišně v industriálních a rurálních společnostech.*“⁵

3. Zdroje

3.1 Literatura

Práce je rozdělena na dvě hlavní části, teoretickou a praktickou. V té první pátrá po možných historických kořenech výročního zvyku pálení čarodějnic, které mohou sahát až do předkřesťanských dob, jak mnozí autoři ve svých pracích zmiňují.

Mezi ně patří i James George Frazer, který v knize *Zlatá ratolest* (1890) nabízí přehled výročních rituálů spojených s pálením ohně po celé Evropě, a tedy i na našem území (je možné, že měl k dispozici informace pouze od německy mluvících obyvatel na českém území). Ačkoliv všechny tyto zvyky nelze stavět do přímé souvislosti s pálením čarodějnic, jak jej známe dnes, mnohé se mu velmi podobají, a Frazerův text tak dokládá, že se nejedná o lokální zvyk, ale tradici, která se v různých obměnách objevovala, či objevuje téměř po celém kontinentu.

Z nejstarších českých autorů se tématu věnuje Čeněk Zíbrt ve své práci nazvané *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy* (1889). Zde Zíbrt uvádí zvyky obecně spjaté s lidovou vírou v čarodějnice a v závěru se píše o pálení čarodějnic, jako o zvyku v Čechách tehdy již prakticky zaniklém.

⁵ Kolektiv autorů. (2011). *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury

Dále lze pro toto téma využít například *Výroční obyčej a lidové umění: Kořeny lidového umění* (1959) národopisce Antonína Václavíka, Václavíkova kniha je cenná mimo jiné i tím, že nabízí velké množství příkladů z různých míst. Věnuje se převážně Moravě, méně již Čechám a Slovensku, a okrajově i obyčejům z okolních států, které lze s místními zvyky komparovat.

Rovněž lze užít knihu *Rok ve starodávných slavnostech našeho lidu* (1901), kterou sepsal František Vladimír Vykoukal.

Stručný ale užitečný text k tomuto tématu lze nalézt v knize *Církevní rok a lidové obyčej* Vlastimila Vondrušky (1991). Autor zde zvyk vysvětluje jako výsledek obav středověkých křesťanů z působení sil zla a jako způsob obrany před nimi. Čarodějnice (výjimečně čaroděj) je zde člověk ve službách ďábla, před kterým je nutno se chránit. Vondruška zde uvádí i jiné praktiky, které byly v této souvislosti prováděny.

Informace z českého prostředí nabízí rovněž etnoložka Jiřina Langhammerová ve své knize *Lidové zvyky* (2004), popřípadě i v knize *České tradice v proměnách času* (2017) téže autorky. Zde lze nalézt kapitolu, která se k tématu vztahuje a věnuje se duchovní i materiální stránce věci.

Výročním zvykům na našem území se ve své knize *Obyčej a slavnosti v české lidové kultuře* (2016), věnuje také etnografka Eva Večerková. Také zde můžeme najít část textu věnovanou pálení čarodějnic.

Jiný pohled na stejné téma lze nalézt u etnografky a historičky Aleny Vondruškové v knize *Český lidový a církevní rok* (2015).

Tématu slavností ohně a pálení čarodějnic se na několika stranách věnuje také kolektiv autorů ve čtvrtém svazku *Velkých dějin zemí Koruny české s podtitulem Lidová kultura* (2015). Prostor je zde dán nejen zvykům v uplynulých stoletích (které se dnes většinou již nedodržují), ale i současné podobě slavností v Čechách a na Moravě.

Ve druhé části práce jsou jako prameny využity kroniky několika vybraných obcí a informace z provedených rozhovorů.

3.2 Obecní a další kroniky

Ve snaze zjistit jak a zda vůbec ve vybraných obcích pálení čarodějnic probíhalo v nedávné minulosti, se staly, kromě informátorů, důležitým zdrojem obecní a jiné kroniky.

V obci Bzí se podařilo získat přístup k obecní kronice, kterou její kronikář začal psát v roce 1927. Ta se zabývá nejstaršími dějinami obce, demografií atd. Na kulturní dění se zde bohužel příliš nezpomíná, autor dává prostor závažnějším událostem. Zmínky o výročních ohních tak zde lze najít až v zápisech ze samého závěru dvacátého století (přesto, že podle pamětníků probíhaly již dříve), kdy již kroniku psala současná kronikářka.

Mnohem více informací tak poskytla kronika tělovýchovné jednoty Sokol Bzí, naneštěstí pouze z posledních 17 let, kdy byla jednota znovuobnovena spolu s ní i kronika.

Tato kronika je psaná ručně a v současnosti zahrnuje čtyři obsáhlé svazky.

Zápisy jsou poměrně podrobné, doplněné fotografiemi jak ze stavění hranice a příprav, tak ze slavnosti samotné. Každý rok jsou uvedeni organizátoři, podoba vatry, hudba, účast, občerstvení i výtěžek z něj do společné kasy.

Z kronik města Železný Brod je dnes k dispozici devět svazků o celkovém rozsahu cca 3500 stran. První pochází z roku 1948, ale obsahuje opisy mnohem starších dokumentů. Zabývá se dějinami města (a regionu) od jeho založení do první poloviny dvacátého století. V první kronice je však záznamů o zvycích a kulturním životě velmi málo a první zápis o pálení vatry na 30. dubna pochází až z roku 1952. Text je psán převážně ručně, jen dva svazky na psacích strojích. Kronika, či kroniky z let 1968–1980 bohužel k dispozici nejsou.

Samotné záznamy o pálení ohňů posledního dubna (jako pálení čarodějnic zde uváděné až po roce 1989) se svým rozsahem různí. Někdy se jedná o pouhé konstatování, že akce proběhla, jindy lze číst obsáhlejší popis, kdy je zaznamenána trasa, doprovodné akce, jako hudební, taneční i jiná vystoupení, ohňostroje, počet účastníků a celková nálada. Novější záznamy, po roce 2000, jsou možná poněkud paradoxně, nejstručnější. V některých letech zmínka o této akci zcela chybí.

3.3 Lokální periodika

Cenným zdrojem informací pro tuto práci stala také lokální periodika, která se zabývají společenským a kulturním životem v daných obcích.

Loužnický zpravodaj vychází od roku 2007 jednou týdně a jeho rozsah nepřekračuje 20 stran. V každém posledním dubnovém čísle lze najít otištěný plakát, či pozvánku na připravované pálení čarodějnic, často spolu s výzvou ke svozu dřevin na hranici. Někdy se zde rovněž objevuje humorný medailonek s fotkou čarodějnice, která má být při slavnosti spálena. První květnové číslo pak přináší krátkou reportáž z průběhu akce, jsou zmíněny aktivity a zvyky, počet účastníků apod. Prakticky jedinou redaktorkou časopisu je dáma, která se aktivně podílí na kulturním životě v obci a která se stala jednou z hlavních informátorek v obci Loužnice.

Zásadský zpravodaj vychází od roku 2007 a jedná se o čtvrtletník s rozsahem okolo dvaceti stran. Každé jarní číslo referuje o průběhu pálení čarodějnic v obci. Časopis zde poskytuje informace o konaných aktivitách, živé hudbě, která při slavnosti hrála, o počtu účastníků atd.

Železnobrodský zpravodaj je měsíčník, který vydává radnice města Železný Brod. Vychází od roku 2011. Má, oproti výše zmíněným periodikům, vyšší rozpočet a větší rozsah, v průměru cca 60 stran. Co se týče pálení čarodějnic, každé dubnové číslo obsahuje stručnou pozvánku na tuto akci, někdy spolu s vytištěným plakátem nebo fotografií z minulého ročníku. Z tohoto periodika lze získat informace o místě konání a programu.

4. Metodologie

4.1 Zúčastněné pozorování

Bylo provedeno zúčastněné pozorování, a to v lokalitách Bzí, Železný Brod, Loužnice, a Zásada. Tyto obce se nacházejí v severních Čechách v Libereckém kraji, v okruhu 15 km od sebe. Tyto tři vesnice a jedno město jsem zvolil z toho důvodu, že je relativně dobře znám, nebylo příliš obtížné se zde dostat ke zdrojům informací, jako jsou kroniky a lokální periodika a nalézt informátory. Navíc jsem se v těchto místech zúčastnil pálení čarodějnic několikrát již v minulosti, tak bylo možné porovnat případné změny v jednotlivých ročnících.

Ve městě Železný Brod začíná pálení čarodějnic dříve než na zbylých třech místech, protože některé zde připravené aktivity pro děti lze realizovat jen za světla. Tak pro mne bylo možné se počáteční fáze akce zúčastnit a poté se přesunout na zahájení pálení čarodějnic do nedaleké obce Loužnice. Zde jsem mohl sledovat celý průběh slavnosti a porovnat jej s minulým ročníkem, kterého jsem se zde také účastnil. Tento rok však akce (z důvodů, které budou dále uvedeny) neměla dlouhého

trvání, a tak když většina účastníků odešla, pokračoval jsem v zúčastněném pozorování v blízké obci Zásada. Zde jsem setrval několik hodin. I zde jsem pálení čarodějnic navštívil již minulý rok. V obci Bzí jsem zúčastněné pozorování v roce 2018 z časových důvodů neprovedl, ale měl jsem zde řadu informátorů. Ve Bzí jsem se akce zúčastnil až následující rok, kdy jsem mohl její průběh sledovat od začátku do konce. Pálení čarodějnic na tomto místě jsem se účastnil po mnoho let a znám tak podobu slavnosti, která se zde příliš nemění.

4.2 Rozhovory

V průběhu výzkumu jsem provedl několik polostrukturovaných rozhovorů. Více se osvědčilo získávat touto formou informace nikoliv v průběhu akce samotné, ale spíše mimo ni, kdy bylo možné vést rozhovory v klidu. Mezi informátory byli nejen účastníci slavnosti, ale cenně informace poskytli pořadatelé, členové hasičských sborů, kronikáři a lokální novináři. Mezi informátory bylo i několik osob, které se pálení čarodějnic z různých důvodů účastnit odmítají.

Většina rozhovorů nebyla nahrávána (s výjimkou rozhovoru s členy SDH Bzí), na samotné akci toto znemožňovala hudba a hluk, v jiných případech si to informátor nepřál, či by to bylo na překážku neformálním rozhovoru (většinu informátorů nahrávací technika znervózňovala, snažili se mluvit spisovně atd.)

Dále byla provedena obsahová analýza, jehož hlavními zdroji se staly plakáty, pozvánky a zprávy na stránkách jednotlivých obcí a jiných pořadatelů. Většina z těchto materiálů byla shromážděna v elektronické formě, menší část byla nasbírána ve fyzické podobě. Z celkového počtu 180 těchto materiálů se 124 týká pálení čarodějnic ve vesnickém prostředí, 48 odkazuje na tyto slavnosti ve městě a zbylých 8 jsou pozvánky na akce organizované pouze soukromou firmou, nebo spolkem. Všechny tyto materiály pocházejí z období od roku 2001 do roku 2018, a dotyčné obce se nacházejí prakticky na celém území České republiky.

Informace, které lze tímto způsobem získat nevypovídají o průběhu slavnosti samozřejmě nijak podrobně, z většiny nasbíraných plakátů je možné zjistit, kdy a kde se akce konala, jaký byl její program a kdo je jejím pořadatelem. Cílem bylo komparovat tyto poznatky jak mezi sebou, tak i se zjištěními získanými během výzkumu pálení čarodějnic ve čtyřech výše uvedených lokalitách.

5. Původ rituálu

5.1 Beltaine

Nemalá část autorů, kteří se v odborných textech pálení čarodějnic věnují, uvádí tento zvyk do souvislosti s keltským svátkem Beltaine. Někteří autoři jej považují za možného „předchůdce“ pálení čarodějnic, jiní odborníci, ačkoliv se o Beltainu zmiňují, vzápětí uvádějí, že jakoukoliv kontinuitu mezi těmito zvyky nelze dokázat.

Keltové mizí ze středoevropského prostoru někdy na přelomu letopočtu. Některé prvky jejich kultury snad přejala nástupnická etnika (nástroje, místní názvy). Ale o tom, že by noví obyvatelé české kotliny pokračovali v jejich zvycích či rituálech, doklady chybí. Mezi keltským Beltainem a naší filipojakubskou nocí či pálením čarodějnic leží téměř dva tisíce let. Jediné, co tyto dva zvyky spojuje zcela jistě, je datum, tedy 30. dubna, a pálení ohně či ohňů (při Beltainu údajně hořely hranice dvě).

Nejvýznamnější keltské (a nejen keltské) svátky se řídily pohybem slunce, byl slaven zimní i letní slunovrat a rovnodennosti. I při těchto událostech měly být údajně zapalovány velké ohně. 30. duben však do tohoto cyklu nezapadá. Je to jedno ze čtyř dat, která v keltském kalendáři spolu se slunovraty a rovnodennostmi, dělí keltský rok na osm období.

Pro studium lidových zvyků je podstatné měření času, a právě Keltové ho měli jasně stanovené, a to v rámci solárního systému. Jak jsme již připomněli, vedle jasně vytyčených bodů kalendáře, kterými jsou dodnes i u nás slunovraty a dny rovnodennosti, měli právě Keltové přesně spočtená data, ležící uprostřed čtvrtletí, kdy přebírala vládu nad zemí patřičná, střídající se božstva. První květen je jedním z těchto mezníků, navíc mezník velmi důležitý, kterým se začíná nový čas, měsíc vlády bohů růstu a plodnosti, se svátkem zvaným Beltaine. Ten začíná již 30 dubna po západu slunce...⁶

⁶ Langhammerová, J. (2017). *České tradice v proměnách času*. Praha: NLN

I na našem území je pálení ohňů posledního dubna ve vzácných případech pořádáno pod názvem Beltaine. Tyto akce organizují především skupiny, či sdružení, které se odkazují k pohanské minulosti a bývají označováni jako vyznavači novopohanství (sami o sobě mluví ovšem jako o pohanech).

Právě tento den (30. dubna), či spíše noc, měl však pro Kelty začínat nový rok. Slavnost tak měla být očistným rituálem, který zbavil lidi i chovná zvířata negativních vlivů uplynulého roku a připravila je na ten nadcházející.

Jak již bylo řečeno, s odchodem Keltů dubnové slavnosti ohně na našem území mizí z pramenů a objevují se znovu až v 18 století. Ovšem ve Skotsku, Irsku a Walesu je slavnost Beltane (Beltan, Baltein, Beltien, Belltaine) zachycena různými autory ještě v osmnáctém století. Přestože jsou tyto národy (alespoň z části) potomky Keltů, a slavnost si zachovala svůj název a víceméně snad i podobu, její kontinuitu od starověku opět prokázat nelze. Doklady z dřívějších období absentují i zde. Může se tedy jednat o tisíciletou kontinuální tradici, ale zrovna tak mohl být zvyk revitalizován na základě již nedochovaných záznamů či orálně uchovávaných „vzpomínek“. Ostatně na některých místech v těchto zemích i jinde, se objevují pokusy o oživení tohoto svátku i dnes.

Velkolepá oslava prastarého svátku Beltain pořádaná pohanskou kapelou Raava ve spolupráci s Českou pohanskou společností.

Akce je tentokrát pojata trochu netradičně, a kromě duchovního rozměru budeme oslavovat také prosté radosti života. A jak tyto radosti oslavit? Nejlépe tancem, veselením a hudbou!

Zahrají nám čtyři hudební kapely v doprovodu ohnivého vystoupení. Pivo, medovina a občerstvení bude zajištěno na místě. Je možné přenocovat do druhého dne ve stanovém městečku. Můžete se zúčastnit několika workshopů a poslechnout si přednášku o současném pohanství. Anebo zklidnit duši a rozjímat v pohanské svatyni.

Večer proběhne beltainový rituál ve stylové atmosféře fantasy vesničky.⁷

⁷ Zdroj: www.facebook.com/events/fantasy-vesnicka-cisovice/beltaine-2019/571433146653579/

Zářící ohně, živá hudba, magické rituály, tančící těla, poháry po okraj naplněné medovinou a rozmanité laskominy, to vše tvořilo neoddělitelnou součást oslav Beltainu, jednoho ze čtyř hlavních keltských svátků, který připadal na přelom dubna a května. Stejně jako my dnes, tak i dávní Keltové před tisíci lety radostně vítali netrpělivě očekávaný příchod jara a počátek bezpečnějšího a plodného období roku. Oddávali se hodování a všeobecným radovánkám. Dívky vily věnce, tančily, laškovaly s mladíky a společně proskakovaly očistnými ohni. Ostatně kouzlo prvomájových nocí nepřestává fascinovat dodnes. Dávné kořeny dodnes oblíbené tradice pálení čarodějnic a následné prvomájové polibky pod rozkvetlou třešní bychom hledali právě ve slavných keltských časech.

Na nádvoří zámku Nižbor, ležícímu naproti věhlasnému stradonickému oppidu, započne beltainová slavnost v pravé poledne 27. dubna 2019. Všeobecné radovánky oživí keltská hudba v podání kapel Blue Squadron Pipe Band, Dick O'Brass, Alison a Sona. Taneční vystoupení a pro zájemce i výuku dobových tanců zajistí skupina Gall-Tír. Udatní bojovníci Vousova kmene předvedou své bojové umění, zatímco jejich ženy vás okouzlí nejen svou krásou, ale i řemeslnou zručností. Pro děti jsou připraveny zábavné archeologické dílny. Po zimě znovuotevřená stálá expozice o Keltech potěší zvědavé návštěvníky. Nabíтый program završí již tradiční ohňová show. Oslavy budou velkolepé, připojte se k nám a oslavme příchod jara s Kelty na Nižboru!

Na celý program je vstupné pro dospělé 100 Kč, pro dítě 50 Kč a pro celou rodinu pouze 200 Kč.⁸

Beltain je jeden z nejvýznamnějších keltských svátků, který se slaví v noci z 30. dubna na 1. května. Příchodem Beltainu je již příroda probuzená, plná energie a v rozkvětu, den je delší a síla slunečních paprsků je čím dál větší. Podle Keltů tímto svátkem začíná "světlá" polovina roku, kdy je příroda probuzená a vitální, vše rozkvétá, sluneční paprsky probouzejí naše smysly a dávají nám novou sílu.

Tuto magickou noc využijeme k očistným rituálům a obřadům hojnosti.⁹

⁸ Zdroj: <https://www.zameknizbor.cz/inpage/pro-navstevniky/>

⁹ Zdroj: <https://www.xariska.cz/oslava-beltainu-2019/>

5.2 Filipojakubská a Valpuržina noc

Slavnosti s pálením ohňů v předvečer se také označovaly jako filipojakubská noc. Dnes společný svátek apoštolů Filipa a Jakuba Menšího připadá na 3. květen, před změnou v liturgickém kalendáři se však slavil právě 1. května. Nezřídka se pod tímto názvem konají akce i v současnosti, popřípadě je použito jak názvu pálení čarodějnic, tak i filipojakubská noc.

Filipojakubská noc aneb pálení čarodějnic ve Starém Rybníku

Restaurace Sportklub

30. dubna 2018 od 17. hodin

buřty-limo zdarma

dobrá nálada a masky vítány

ranní čarodějnický buřtguláš zdarma

otevřeno non-stop¹⁰

Jen velmi výjimečně se v našem prostředí objevuje pro tuto slavnost pojmenování Valburžina (Valpuržina) noc. Tento název má rovněž kořeny ve filipojakubské legendě, Svatá Valburga doprovází tyto apoštoly na jejich putování.

Pod názvem Walpurgisnacht (Valpuržina noc) se tato slavnost dnes koná v sousedním Německu.

5.3 Postava čarodějnice

Proč je slavnost konaná posledního dubna spojovaná právě s čarodějnicemi, není zcela jasné.

Samotná postava čarodějnice byla a je vnímána různě. V lidovém pojetí, jak vyplývá z pramenů, šlo o nadpřirozenou bytost či entitu, která se projevovala vůči lidem velmi negativně. Čarodějnicím byly připisovány nemoci lidí i chovných zvířat, neúroda, přírodní pohromy apod. Vliv těchto bytostí podle lidové víry eskaloval právě o poslední dubnové noci, kdy bylo třeba se za různých rituálních úkonů před nimi chránit.

¹⁰ Zdroj: <http://www.skalna.cz/clanky/aktuality/filipojakubska-noc-208> (přepis plakátu)

Katolická církev však existenci takovýchto nadpřirozených bytostí rozhodně odmítá a víru v ně vnímala jako nežádoucí přežitek z pohanství. V církevním pojetí je čarodějnice člověk, fyzická osoba posedlá či spíše spolčená s jediným původcem všeho zla, ďáblem. Takový člověk byl považován za ďáblova služebníka a nepřítele Boha a lidí. Negativní dopady činnosti takové čarodějnice měly být opět nemoci, špatná úroda, uhranutí atd. Ve středověku a raném novověku vedlo toto přesvědčení bohužel k řadě obětí. Šlo z pravidla o ženy, které byly obviňovány z čarodějnickví a popravovány upálením na hranici. Spolu s odsouzeným člověkem měla být symbolicky spálena i jeho nečistá moc nebo jeho hereze (stejně byly popravovány i osoby obviněné z kacířství).

Čarodějnice – čarodějky byly (a jsou) však také vnímány pozitivně, jako moudré ženy, léčitelky. Tyto osoby se vyznaly v léčivých bylinách, rozuměly přírodním cyklům, počasí, byly žádány o pomoc při zdravotních obtížích, o radu v mezilidských vztazích a podobně. Jejich funkci ve společnosti lze srovnat s úlohou šamanů.

Co však symbolizuje figurína čarodějnice upalována při slavnostech 30. dubna?

Autoři *Velkých dějin zemí Koruny české – Lidová kultura* soudí, že figurína čarodějnice se na hranicích objevuje v relativně nedávné době: *...figuríny čarodějnic posazené na vrchol jsou nového data.*¹¹ Stejného názoru jsou i další badatelé.

Frazer uvádí řadu příkladů, kdy byly na mnohých místech Evropy při různých rituálech a slavnostech upalovány antropomorfní figury, nebo bylo předstíráno upálení živé osoby. Podle autora *Zlaté ratolesti* představovaly tyto postavy upalované v jarním období jakéhosi ducha (boha) vegetace (bytost vnímanou pozitivně, neboť zajišťovala úrodu), který však po zimě zestárl a zeslábl a jeho symbolickým zabitím dojde k jeho znovuzrození či nahrazení novým a silnějším duchem, který bude pro nadcházející rok schopen postarat se o bohatou úrodu.

Dále v textu se však přiklání k názoru, že upalované figuríny mohou symbolizovat spíše negativní, nečisté síly. Ty jsou na principu imitativní magie, kdy spálená loutka představuje „skutečnou“ čarodějnici, nebo reprezentuje zlé síly obecně, takto sprovoceny ze světa.

¹¹Kolektiv autorů. (2014). *Velké dějiny zemí Koruny české, sv. IV. Lidová kultura. Praha: Paseka*
Protože se jako důvod pálení ohňů často uvádí upalování čarodějnic, a protože se figure, která se na nich upaluje, někdy říká „čarodějnice“, můžeme pochopitelně dojít k závěru, že všechny figury pohlcované při těchto příležitostech plameny, představují čarodějnice nebo kouzelníky, a že zvyk upalovat figury je pouhou náhradou za upalování zlých mužů a žen přímo, protože na základě homeopatické čili imitativní magie je prakticky zničena sama čarodějnice, jestliže je zničeno její zpodobnění.¹²

Je tedy možné, že dnešní zvyk pálení figurín inspirovaly skutečné oběti čarodějnických procesů? V dostupné odborné literatuře se této teorii autoři nevěnují, nicméně tato interpretace se, jak vyplývá i z rozhovorů, objevuje v jakožto lidové emické vysvětlení zvyku. Řada informátorů, si zvyk pálení čarodějnic s těmito tragickými historickými událostmi spojuje.

Další možnost, jak se figura čarodějnice stala součástí dnešních slavností, může být ta, že byl tento zvyk ovlivněn jiným lidovým zvykem, totiž vynášením Smrti (Morany). Zde rovněž figuruje loutka, ze slámy, dřeva nebo dnes papíru, která je „čarodějnicí“ vizuálně velmi podobná a která je, stejně jako ona, symbolicky zabita. V našich podmínkách byla a je figura smrti typicky „utopena“ vhozením do řeky nebo rybníku, ale jak píše například Frazer, byla i upalována.

V Čechách vynášejí děti slaměného panáka představujícího Smrt na kraj vesnice, kde ho pálí a zpívají...

*V jiných krajích v Čechách vynášejí Smrt na kraj vesnice a zpívají...
Za vesnicí postaví hranici, kde slaměného panáka upalují...¹³*

¹² Frazer, J. G. (2007). *Zlatá ratolest. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.*

¹³ *Tamtéž*

Při obou těchto rituálech představují figuríny negativní, člověku nepřátelské síly, které jsou vydány živlům ve snaze uchránit se na další rok před jejich vlivem. Symbolické zobrazení Smrti je samozřejmě při tomto zvyku (na rozdíl od figury čarodějnice 30. dubna), nezbytné a zdá se v našem prostředí se objevuje dříve. Je zde tedy podle mého názoru možnost, že se zpodobnění čarodějnice, na mnoha místech upalované poslední dubnový večer, stalo součástí zvyku touto cestou.

V minulost byly na hranicích upalovány figury, které představovaly nejen čarodějnice, ale i jiné, negativně vnímané postavy jako byl Jidáš Iškariotský (ten byl upalován i na našem území), náboženský reformátor Martin Luther, v Anglii papež, či později, neúspěšný atentátník Guy Fawkes (jehož zpodobnění je při Bonfire Night, jinak také Guy Fawkes Night, upalováno dodnes). A v kronikách lze nalézt zápisy o tom, že v padesátých letech minulého století byla na některých místech ČSR pálena figura reakcionáře.

Dnes se již figurínou čarodějnice (pokud je vůbec přítomna), nepojí žádné silnější emoce. Většina informátorů ji považují prostě za součást zvyku. Informátoři z řad dětských účastníků vnímají na jedné straně čarodějnici jako zlou postavu z pohádek, na straně druhé si, ovlivnění typicky dílem J. K. Rowlingové a jiných autorů, při této příležitosti na čaroděje a čarodějky hrají. Samotnou figurínu čarodějnice v jedné zkoumané lokalitě pojmenovala skupina dětí po své neoblíbené učitelce.

5.3 Historie pálení čarodějnic v českém prostředí

V české odborné literatuře zřejmě jako první píše o pálení čarodějnic Čeněk Zíbrt. O podobě samotné slavnosti nejsou v jeho textu žádné informace, zato se věnuje představám a pověrám, které se k čarodějnicím v lidovém pojetí váží. Původ vzniku vidí nikoliv v našem prostředí, ale usuzuje, že přišel z německých zemí. Zajímavé je, že Zíbrt o tomto zvyku mluví jako zanikajícím, nebo téměř zaniklém, v textu vyjadřuje pochybnost, zda se vůbec ještě „v některých místech československých udržuje“ ¹⁴

¹⁴ Zíbrt, Č. (1889). *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy*. Praha: tiskem a nákladem Jos. R. Vilímka

Důvodem, proč v této době, tedy na konci 19. století, pálení čarodějnic (téměř) mizí měly být zákazy (ze strany církve a úřadů). Zvyk byl postupně potlačován jako nežádoucí pověra.

*Zvyk ten však mizí z tradice lidu českého nátlakem zákazů, jež pronikly již v první polovici tohoto století z měst do vesnic, kdež nakázáno přísně každému rychtáři, aby netrpěl pověrečného pálení ohňů před prvním májem, aby se čarodějnice zahnalý.*¹⁵

Z toho, mimo jiné, vyplývá, že byl-li v první polovině zvyk zakazován, musel být minimálně na přelomu osmnáctého a devatenáctého století v českých zemích rozšířen.

Na přelomu století se o pálení čarodějnic zmiňuje také Frazer ve *Zlaté ratolesti*. Píše o tomto zvyku jako o stále živém, je ale otázkou, nakolik byly jeho informace aktuální.

*V Čechách v předvečer prvního máje zapalují mladí lidé ohně na kopcích a na vršcích, na rozcestích a na pastvinách a tančí kolem nich. Přeskakují žhnoucí oharky nebo dokonce skáčou přes plameny. Obřad se nazývá „pálení čarodějnic“ Na některých místech bývá zvykem na hranici upalovat loutku představující čarodějnici.*¹⁶

Autoři *Velkých dějin zemí koruny české*. sv. IV. *Lidová kultura* uvádějí, že dominantním prvkem zvyků konaných 30. dubna bylo pálení hranice nejpozději v 19. století. Shodně se Zíbrtem nepovažují tuto tradici za domácí, ale převzatou pravděpodobně ze západních zemí:

*Hlavním programem večera bylo již v 19 století společné pálení ohňů (pálení čarodějnic). Čeněk Zíbrt soudil, že v české lidové kultuře, na rozdíl od západoevropské, nemají filipojakubské ohně historickou tradici, protože nenalezl písemné doklady, které by pro ni svědčily.*¹⁷

¹⁵ Zíbrt, Č. (1889). *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy*. Praha: tiskem a nákladem Jos. R. Vilímka

¹⁶ Frazer, J. G. (2007). *Zlatá ratolest*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

¹⁷ Kolektiv autorů. (2014). *Velké dějiny zemí Koruny české*, sv. IV. *Lidová kultura*. Praha: Paseka

Zprávy o pořádání pálení čarodějnic v období první republiky a za války jsou velmi skromné.

Pro pozdější období už bylo možno získat informace pomocí rozhovorů s pamětníky.

Nejvíce se zvyk pálení čarodějnic rozšířil pravděpodobně v druhé polovině 20. století, a to i přes to, že za minulého režimu byla slavnost přejmenována (Mírové ohně) a omezována (akce musela být ukončena v 22.00, průběh byl kontrolován příslušníky Veřejné bezpečnosti atd.).

V tomto období byla, alespoň ve zkoumaných lokalitách Železný Brod a Zásada, účast na akci několikanásobně vyšší než dnes, což v kontextu doby není příliš překvapivé, protože Mírové ohně byly považovány za jakousi předeheru prvomájových oslav. Údaje obsažené v *Etnografickém atlase Čech, Moravy a Slezska* dokazují, že Pálení čarodějnic je dnes pořádáno prakticky na celém území České republiky, a jedná se o tisíce míst.

5.4 Změna podoby zvyku

Od prvních zaznamenaných podob zvyku do současnosti se v některých ohledech proměnil.

Konstantní zůstává datum konání a přítomnost ohně, avšak aktivity jako vyhazování zapálených košťat do vzduchu, nebo přeskakování ohně prakticky vymizely. Hlavním důvodem je bezpečnost, při těchto činnostech nezhřídko docházelo k úrazům, což někdy vedlo k celkovým zákazům slavností.

Zdá se, že v minulosti byl zvyk spojen s řadou praktických i rituálních úkonů, které měly za účel ochranu před zlými silami a nemocemi lidí i hospodářských zvířat, ochránit domy a stodoly před požárem a zajistit dobrou úrodu. Například ona zapálená košťata měla nejen odehnat čarodějnice, ale popel z nich byl prý roznášen po polích ve víře, že tak dají více úrody, nebo se ohořelé větvičky zanesly do domu, který měly ochránit před požárem.

Řada tradičních činností spojených s tímto dnem měla zcela praktický účel (jarní úklid, pálení smetí), jiné patřily k vítání jara (máje, zdobení domů zelenými haluzemi), nebo k milostné symbolice, neboť nastával čas lásky (stavění májek, vysypávání cestiček lásky). Zvláště významné byly však praktiky směřující proti nečistým silám, proti čarodějnicím...

*Magické praktiky filipojakubského předvečera a noci sledovaly ochranu dobytka a chlévů, částečně i lidských obydlí a polí...*¹⁸

¹⁸ Kolektiv autorů. (2014) *Velké dějiny zemí Koruny české, sv. IV. Lidová kultura*. Praha: Paseka

Dále například byla před práh kladena stébla slámy, nebo sypán písek. Čarodějnicí toto opatření mělo zaměstnat počítáním stébel či zrněk písku a odvést ji tak od čarování, kterým by hospodářství uškodila. Nečisté síly se také vyháněly vykuřováním zapálenou zvířecí srstí či lidskými vlasy. Tyto a další rituální činnosti byly prováděny soukromě v rámci jednotlivých hospodářství zřejmě celý den, a večer přicházely na řadu další, avšak již v rámci společenské akce pálení čarodějnic.

Hospodáři stříleli na osetá pole, pohůnci soutěžili v práskání bičem, děti rámusily nejrůznějším způsobem, například prkny přišlápnutými k zemi. Hluk měl odehnat čarodějnice, které údajně sídlily kolem.¹⁹

Rituálních i jiných činností, které byly v tento den konány je mnoho a variují kraj od kraje a obec od obce. Stejně tak se proměňovaly i v čase.

Dnes se z těchto zvyků nezachoval v živé podobě prakticky žádný, snad až na vyhazování košťat, který se však pro svou rizikovitost děje pouze výjimečně.

Současné podobě pálení čarodějnic se bude tato práce věnovat na dalších stránkách.

¹⁹ Kolektiv autorů. (2014) *Velké dějiny země Koruny české, sv. IV. Lidová kultura. Praha: Paseka*

6. Výzkum

6.1 Loužnice

243 obyvatel

6.1.1 Lokalita

Obec Loužnice se rozprostírá v údolí, kterým protéká potok. Pálení čarodějnic se zde v současnosti pořádá na dně tohoto údolí v areálu koupaliště, které se nachází téměř uprostřed obce. V tomto prostoru se koná i řada dalších akcí (Dětský den, Pohádkový les...), proto, že se zde nachází technické zázemí (stabilní stánek pro občerstvení, ohniště, toalety...), přístup k elektřině a relativně velká rovná plocha. Nevýhodou, kterou místní zmiňují, může být přítomnost potoka v hlubokém korytu a samotné koupaliště. Jsou zde oprávněné obavy z pádu dětí a podnapilých osob.

Místo konání se podle informátorů několikrát změnilo. Dříve, než byl vybudován areál koupaliště, probíhala akce na jiné místě, opět dole v obci v blízkosti potoka, a také na kopci nad vesnicí. Kdy a z jakých příčin ke změnám prostoru pálení hranice došlo, si žádný z informátorů nepamatuje.

6.1.2 Oheň

Vatra je situována poněkud stranou ostatního dění. Občerstvení, hudba a stan jsou z technických důvodů umístěny na opačný břeh koupaliště a potoka než hranice, a tak se u ohně, s výjimkou třech dozírajících hasičů, prakticky nikdo nezdržuje. Minimálně v letech 2017 a 2018, kdy bylo provedeno přímé pozorování, měla hranice poměrně marginální roli. Příčinou bylo nejen její umístění, ale i její podoba. Tvoří ji jen nevelká hromada slabých větví, která velmi rychle dohoří. V roce 2018 byla vatra zapálena ještě před setměním a s příchodem tmy nebyl oheň již téměř patrný. To má, zdá se, vliv na celkové trvání akce, poté co se všichni občerství a je odpálen ohňostroj, většina účastníků odchází domů nebo se přesouvají na čarodějnice do okolních vesnic. Figura čarodějnice se na vrcholu vetry objevuje často, ale nikoliv pokaždé. Při posledním ročníku chyběla.

6.1.3 Zvyky a program

Na místo pálení ohně je organizován lampionový průvod v doprovodu hasičského vozu, který prochází značnou část vesnice. Některé děti chodí v maskách. Po setmění je odpalován poměrně bohatý ohňostroj. Ten je zde oblíbený, i pro to, že je odpalován z hráze koupaliště nad vodní hladinu, která světelné efekty zrcadlí. Při pozorování v roce 2017 byl program obohacen o další aktivitu využívající přítomnost vodní plochy. Pro zájemce byly na břehu připraveny malé papírové lampiony a svíčky. Ty si každý mohl rozsvítit, něco si přát a pustit je po vodní hladině. Plovoucí lampiony zde svým způsobem nahradily papírové balóny (čínské lampiony), které se pouštěly v minulých letech a které byly všeobecně zakázány kvůli obavám z požárů.

Vypouštění létajících lampionů je aktivita, která se objevuje či spíše objevovala při pálení čarodějnic v mnoha dalších obcích. Jejich původ je pravděpodobně v Číně. Skutečnost, že se při jejich vyslání na oblohu vyslovují osobní přání souvisí patrně s univerzální představou, ve které modlitba či přání odevzdané některému z živelů může vést k jejich vyslyšení některou vyšší mocí. Někdy jsou tak přání symbolicky nebo i reálně (napsaná) vhažována do ohně, posílána po vodě atd.

Svíčky pouštěné na hladinu zde ale mají i další význam. Podle informátorů, mezi kterými byla i žena, která lampiony připravovala, se ze strany místních obyvatel jedná o pietu za bývalého starostu obce, který před několika lety, právě při pálení čarodějnic, v tomto koupališti utonul.

V roce 2018 se tato aktivita však nekonala a chyběla i čarodějnice. Od informátorů bylo zjištěno, že obojí zajišťovala v posledních letech tatáž osoba a tentokrát ji z osobních důvodů nemohla provést. Na tom je patrné, a lze to pozorovat i v jiných obcích, že činnosti považované mnohdy v daném místě za tradiční, mohou záviset pouze na aktivitě jednotlivce, rodiny apod. Pokud tato z nějaké příčiny ustane, „tradice“ může být přerušena nebo zcela vymizet.

6.1.4 Pořadatelé

Akci v Loužnici pořádá místní Sbor dobrovolných hasičů spolu s dalšími aktivními obyvateli obce. Hasiči zajišťují přípravu hranice, dozor nad ohněm a občerstvení.

6.1.5 Historie

Informátoři vzpomínají, že se zde pálení čarodějnic koná nejméně posledních 30 let.

Loužnický zpravodaj

Toto lokální periodikum vychází (ne zcela pravidelně) jednou týdně v elektronické podobě a jeho obsah se týká společenského a kulturního dění v obci a okolí. Je vydáváno od roku 2007 a rozsah nepřekračuje dvacet stránek. Jeho šéfredaktorkou je místní novinářka, která se rovněž aktivně podílí na kulturním životě obce.

O pálení čarodějnic vždy informuje poslední dubnové číslo, které obsahuje pozvánku/plakát a většinou i výzvu ke svážení větví na hranici a první květnové, kde lze nalézt zprávu z proběhlé akce a aktuální fotografie.

Příprava na pálení čarodějnic

Od 20. dubna budou probíhat přípravy na pálení čarodějnic na našem Loužnickém koupališti. Pokud máte okolo domu či chalupy prořezané klestí, roští a podobné dřevní hmoty, a nevíte co s tím, je možno jej přivést na koupaliště, kde je vyznačený prostor, kde se bude stavět ohniště a budoucí vatra. V žádném případě nevozte umělé hmoty či pneumatiky!!!! Návoz je možný po 20. dubnu 2009 tak aby vše bylo připraveno na 30. 4. 2009 na 18,00 hodinu a vše je zapotřebí správně rovnat, aby nevznikl nepořádek přes celé parkoviště, tak aby vznikla správná hromada, s tím, že jste samozřejmě srdečně zváni na LOUŽNICKÉ PÁLENÍ ČARODĚJNIC 2009.

Čarodějnice roku 2009

Představujeme Vám letošní Loužnickou čarodějnici, jmenuje se Colleta Koštětová, měří 162 cm, váží 25 kg, a umí chrlit oheň, hřmít jako bouře a lítat na koštěti (při jejím zapálení dejte pozor ať ne Vás něco neplivne!!!) Tak se na ní přijďte 30. 4. 2009 od 18 hodin podívat, ale raději ne moc z blízka.²⁰

²⁰ Loužnický zpravodaj 14/2009. 20.dubna 2009. 2.

Číslo z 18. dubna 2008 obsahuje kromě stručného pozvání na pálení čarodějnic i odstavec věnovaný popisu filipojakubské noci a zvyků, které se k ní vázaly, a z nich se měla postupem času stát slavnost, kterou známe dnes. Navazující odstavec stručně popisuje keltský svátek Beltaine a porovnává tehdejší a dnešní májové zvyky.

V roce 2008 byl organizován lampionový průvod pro děti, na hranici z větví a nábytku byla spálena pečlivě vyrobená figurína čarodějnice. Zajištěno bylo občerstvení a hudba (nikoli živá).

Časopisy z roku 2009 uvádí výzvu k hromadění dřevin na hranici s obvyklou výstrahou před pálením plastového odpadu a pneumatik. Dále je zde humorné představení letošní figury čarodějnice.

V čísle z přelomu dubna a května lze najít celou stranu věnovanou popisu tradic spojených s 30. dubnem a čarodějnicemi obecně. V první části autorka předkládá výčet pověr a představ, které se k postavám čarodějnic pojí a zároveň způsoby, kterými se je možné před jejich vlivem chránit.

Následuje odstavec představující čarodějnice jako lidové vědmy, léčitelky, a nevinné oběti procesů.

V tomto roce je poprvé zmiňováno pouštění lampionů se svíčkou (celkem 110 kusů) na hladinu koupaliště. Také byl společně vypuštěn jeden velký létající lampion. Další atrakcí se stalo funkční dělo tažené za traktorem, z něhož bylo několikrát vystřeleno (toto dělo, později dvě, jsou majetkem zdejšího sběratele a střelba z nich je předváděna i při jiných příležitostech).

V letech 2010 a 2011 je zaznamenán lampionový průvod, figurína čarodějnice, a plovoucí i létající lampiony.

Při pálení čarodějnic v roce 2012 je poprvé uváděn i ohňostroj. O rok později se zřejmě nekonal.

V roce 2013 na hranici chybí figurína čarodějnice.

Pálení čarodějnic 2012

tak jako každý rok, i letos proběhlo v naší obci pálení čarodějnic. Je to již letitá tradice, kterou mají na starosti místní hasiči. V 19 hodin se sešli účastníci lampionového průvodu u hasičárny, když průvod došel na koupaliště v doprovodu hasičského auta, byla zapálena vatra s čarodějnicí. Poté na všechny účastníky a návštěvníky čekalo občerstvení ve stánku. Pro děti, ale i pro dospělé byli připraveny plovoucí lampionky štěstí, které pluly po koupališti a osvětlovali jej. Bohužel i malá nepříjemnost se při této akci odehrála, jeden nepozorný chlapec uklouzl po kamenech a spadl do koupaliště, díky včasnému zásahu duchapřítomných babiček, které hlídaly svoje vnoučata, byl zachráněn a mokřý odveden domů. Zlatým hřebem večera byl krásný ohňostroj, o který se postaral pan MK. O hudební produkci po celý večer se starali DJ T. a H.²¹

Poslední dubnový Zpravodaj z roku 2015 informuje občany, že se vatra 30. 4. z bezpečnostních důvodů pálit nebude a hořet bude jen oheň na opékání buřtů. Z následujícího čísla a fotodokumentace ale vyplývá, že hranice nakonec zapálena byla, ovšem tak malá, že prý dohořela dříve, než k ní dorazil průvod. Konal se ohňostroj a dříve neuváděná soutěž masek. Na místě byl dětem k dispozici skákací hrad.

V dalších dvou letech akce probíhala standardně (lampionový průvod, hranice s čarodějnicí lampiony na vodě a ohňostroj).

V roce 2018, kdy probíhalo zúčastněné pozorování, se neobjevila čarodějnice ani lampiony.

V roce 2019, byl obnoven lampionový průvod a na hranici byla opět spálena figurína čarodějnice.

²¹ Loužnický zpravodaj 15/ 2012 .2.

6.2. Městys Zásada

905 obyvatel

6.2.1 Lokalita

Zde se pálení čarodějnic odehrává v areálu fotbalových hřišť, konkrétně na starém, již nevyužívaném hřišti. Prostor se nachází na okraji obce. Místo je snadno dostupné a primární roli zde hraje přítomnost zázemí. Místní lidé zde konají kromě sportovních utkání i kulturní akce (koncerty, malé festivaly, karnevaly atd.) K dispozici je nejen stálá hospoda, ale příležitostně se staví i gril, jsou zde zastřešené prostory se stoly a lavicemi.

6.2.2 Oheň

„Vatra“ je zde umístěna v rohu hřiště. Z bezpečnostních důvodů musí být pochopitelně poněkud stranou, přesto se v tomto případě kolem ohně zdržuje mnoho, pravděpodobně většina účastníků akce. Ohni věnuje pozornost mnohem více lidí než DJ a moderátorovi v jedné osobě, který se zdržuje asi 30 metrů od ohně pod přístřeškem. Hranici tvoří neuspořádaná hromada dřeva o průměru cca 5 metrů. Kromě dvou bojlerů, které jsou, z neznámých důvodů, opakovaně vytahovány z ohně a zase házeny zpět, není pálen žádný odpad. Vatra hoří ještě dlouho po půlnoci.

6.2.3 Zvyky a program

Namísto pálení ohně vyrazil v půl osmé organizovaný lampionový průvod. Některé děti se jej účastní v maskách. Děti, které přinesly nakreslený obrázek čarodějnice, dostaly na místě drobný dárek. Pro děti hraje od osmé DJ (předchozí roky hráč na klávesy atd.) a od desíti hodin některá s lokálních rockových kapel. Po setmění je odpalován ohňostroj.

6.2.4 Historie

Zásadský zpravodaj

Toto místní periodikum vychází od roku 2007 do současnosti, a to čtyřikrát do roka. V prvním ročníku není o pálení čarodějnic žádná zmínka.

V jarním čísle z roku 2008 je pouze fotografie vatry a jeden řádek, z kterého vyplývá, že ten rok probíhala slavnost na okraji obce za místní sokolovnou (tedy jinde než dnes). Číslo z roku 2009 už poskytuje informací více, konal se lampionový průvod, v jehož čele byla nesena „paní Čarodějnice“ která byla později spálena na hranici. Byl odpálen ohňostroj. Místo konání je tentokrát již fotbalový areál, hrála kapela a nechybělo občerstvení. Na fotografiích je vidět vatra z větví a u ní několik desítek lidí.

Čarodějnice (30. 4. 2009)

*Deštivé počasí se naštěstí umoudřilo a po průtrži mohl v půl osmé vyrazit z náměstíčka k fotbalovému areálu průvod v čele s paní Čarodějnicí, která skončila svoji pouť (jak jinak než) na hranici. Počasí přálo, oheň hřál, k poslechu hráli BRIGHT SIX, k vidění byl ohňostroj... a hlady jsme rozhodně nestrádali. (Za uspořádání akce děkujeme pořadatelům a všem sloužícím...)*²²

Rok 2010 je popisován obdobně, lampionový průvod s „tradiční čarodějnicí“ a hasičskými vozy, proběhl koncert. Text se dále zmiňuje, že „jak se již stalo zvykem, každé dítě, které přineslo namalovaný obrázek čarodějnice, dostalo malou odměnu.“²³Tato aktivita zde nechyběla i v roce 2018, kdy byl proveden terénní výzkum. Proběhla také prohlídka hasičské techniky a výstroje. Z fotografie je patrné, že hranice je tvořena z části z větví a z části z rozbitého nábytku.

I část článku ze Zpravodaje 2/2011 je téměř identická, zmíněn je průvod s figurou čarodějnice, kreslení obrázků, koncert, ukázka hasičské techniky, a navíc i ohňostroj. V roce 2012 lze o pálení čarodějnic v textu nalézt jen velmi stručnou zprávu, která informuje jen o spálení figury čarodějnice a představení populárního hudebníka.

V roce 2013 je nová pouze informace, že se průvodu zúčastnilo několik desítek dětí s rodiči.

²² Zásadský zpravodaj. (18.4.2009).1.

²³ Zásadský zpravodaj. (19.4.2010).6.

Poslední dubnový den se uskutečnilo na spodním hřišti pálení čarodějnic. Akce začala průvodem ze středu obce, pálením čarodějnice na vatře a k tanci a k poslechu zahrála populární kapela Poseidon. Celou akci kazilo pouze nevlídné počasí – deštivo a zima. Přesto průvod čítal několik desítek nejmladších občánek Zásady se svými rodiči.²⁴

V jarním čísle z roku 2014 se překvapivě informace o „Čarodějnicích“ v Zásadě nenachází. Zato je zde, na poměry časopisu, dlouhý článek, který se tématu pálení čarodějnic věnuje v obecné rovině. V krátkém úvodu se čtenář dozvídá, že důvodem konání této tradice byla snaha ochránit se před čarodějnicemi a zlými silami a zároveň očistit sebe samé od všeho negativního, co by mohlo v dalším, novém roce člověku škodit. Dále je text tematicky rozdělen do tří odstavců. V prvním autoři mluví o čarodějnictví jako o prastarém náboženském systému spojeném s cykly přírody, uctíváním živelů atd. Rituál a víra s ním spojená jsou zde vykreslovány jako velmi pozitivní jev, který zničil a převrátil příchod křesťanství. Další odstavec je věnován inkvizici a výčtu jejich krutých metod mučení. Následuje velmi obsáhlý výčet činností a tělesných znaků, díky kterým mohl být člověk v těchto dobách nařčen z čarodějnictví a upálen.

Pověřivosti lidu mělo být zneužíváno k radikálnímu řešení sporů a obohacování se na majetku obětí. Závěrečná část je věnována keltskému svátku Beltane a zvykům s ním spjatým. O přímé spojitosti tohoto rituálu s pálením čarodějnic zde není zmínka.

Celý text působí lehce nesourodě, zřejmě jej psalo více autorů (podepsán je Redakce) a obsahuje data a detaily, které by bylo asi velmi těžké ověřit.

Ročník 2015 suše konstatuje, že se pálení čarodějnic v obci konalo na obvyklém místě.

Ze zpravodaje z následujícího roku se lze dozvědět opět o průvodu s čarodějnicí, odměňování obrázků čarodějnic a koncertu.

Totéž platí i o čísle z roku 2017, kdy jsou navíc zmíněny i masky, ohňostroj a zdůrazněn velký počet účastníků.

V jarním čísle z roku 2018 je výčet činností stejný. Pálení čarodějnic je zde ještě výrazněji prezentováno jako akce zaměřená na děti, což z pochopitelných důvodů platí jen cca pro první 2 hodiny jejího trvání. V následujících hodinách je zábavou téměř výlučně dospělých a dospívajících, což platí nejen zde.

²⁴ Zásadský zpravodaj 2/2013. 6.

Pálení čarodějnic

V tradičním průvodu v čele s čarodějnicí, který se každoročně schází na náměstíčku za doprovodu hudby, masek a hasičského auta ze sousední Hutě, vyráží před dvacátou hodinou směrem k fotbalovému hřišti. Opět nechyběla dobrá nálada a ani v letošním roce nebyla nouze o krásné masky. Všechny děti, které přinesly obrázek, byly jako každý rok odměněny malým dárečkem. Počasí bylo v noci ještě poměrně chladné, ale nevadilo dětem ani dospělým, a tak se při diskotéce mnozí vydrželi bavit až do pozdních nočních hodin, nebo se jen tak ohřívali u dohořívající hranice. Překvapením především pro děti byl po setmění krásný ohňostroj. Všechny namalované obrázky čarodějnic byly vystaveny v areálu SK Zásada. Těšíme se na další ročník.²⁵

V roce 2019 bylo pálení čarodějnic z organizačních důvodů přesunuto již na sobotu 27. dubna. Dřívější termín umožnil také účast dechové kapely Broďanka, která již mnoho let doprovází lampionový průvod na stejné akci v Železném Brodě. Ta byla později vystřídána DJ a slavnost podle organizátorů pokračovala až do ranních hodin. Opět nechyběla výstava dětských obrázků čarodějnic a ohňostroj.

Místní periodikum obsahuje i poděkování konkrétní rodině za výrobu figuríny čarodějnice, a dětem z MŠ za výrobu plakátů.

6.2.5 Pořadatelé

Akci pořádá Městys Zásada (financuje propagaci, hudbu a přispívá na organizaci) a Sportovní klub Zásada (propůjčuje prostory, zajišťuje občerstvení a organizuje stavbu hranice.) Na organizaci akce a propagaci se podílejí i další dobrovolníci.

²⁵ Princová, A. Zásadský zpravodaj 2/2018. 12.

6.3 Obec Bzí

289 obyvatel

6.3.1 Lokalita

Přesto, že se vesnice Bzí rozkládá na kopci vysoko nad údolím řeky Jizery, hranice zapalovaná 30. března je z dálky vidět jen z jediného směru. Již mnoho let je totiž zapalována na tzv. lesním hřišti, které je ze tří stran obklopeno stromy. Plocha se nachází na cca 300 metrů pod obcí, v blízkosti jen několika domů. Jedná se o bývalé fotbalové hřiště (dodnes torza branek), které je snadno přístupné a dostatečně rozlehlé, aby se na něm mohla tato akce konat. Výhodou je rovná plocha pro stavbu stánků s občerstvením, možnost připojení na elektřinu a částečně funkční osvětlení. Zároveň se jedná o obecní pozemek. Problémy způsobuje pouze blízkost stromů. I když je vatra stavěna v co největší možné vzdálenosti od lesa, stává se, že jiskry zapalují vrcholky borovic. Na místě je ale přítomen prakticky celý sbor dobrovolných hasičů s veškerou svou technikou, který by jistě případnému požáru zabránil.

6.3.2 Oheň

Hranice je zde umístěna zhruba ve třetině obdélníkové plochy hřiště v dostatečné vzdálenosti od lesa i od stánků s občerstvením. Její podoba se v průběhu let mění, původně šlo pouze o nakupené větve a rozbitý nábytek. Později byla vztyčována 3 a více metrů vysoká pagoda z pečlivě připravených klád. Ačkoliv pagoda byla organizátory i účastníky považována za nejhezčí a tradiční, časem bylo od jejího budování z několika důvodů upuštěno. Za prvé hrála roli ekonomická stránka, nákup dřeva byl nezanedbatelný zásah do rozpočtu spolku. Samotná stavba, často bez vhodné techniky, byla také podle organizátorů náročná a poměrně nebezpečná. Jako hlavní důvod však uvádějí skutečnost, že hranice ze velkého množství silných klád hořela až příliš dlouho, zpravidla i druhý den, a vyžadovala tak nepřetržitý dozor a znamenala riziko. Proto je v posledních letech vatra připravována z průmyslových palet a větví, které jsou dostupnější a dohoří v optimální době. Figurína čarodějnice se zde objevuje proměnlivě. Během posledních deseti ročníků však převážně chyběla.

Mnoho účastníků se během noci zdržuje v kruhu blízkosti vetry, děti běhají kolem ohně, dospělí většinou stojí či sedí v trávě s nějakým nápojem.

6.3.3 Zvyky a program

Ve stanovenou hodinu vychází na místo pálení ohně lampionový průvod. Některé děti přicházejí v maskách. Na hřišti poté hrál místní DJ, v posledních letech ale častěji pouze reprodukováná hudba. Jinak zde žádná další zábava organizována není. Někteří lidé, především děti, spontánně tančí.

6.3.4 Historie

Informátoři

Sbor dobrovolných hasičů, 8 mužů 30–70 let.

Nejstarší z informátorů se shodují, že se pálení čarodějnic v obci Bzí účastnili jako děti, zhruba před šedesáti lety. Slavnost se podle nich konala vždy (tedy minimálně v oněch uplynulých šedesáti letech) na tomtéž místě, tedy v prostoru lesního hřiště na okraji obce. Podle některých informátorů se zde akce konala i dříve, než zde bylo hřiště vybudováno. Volbu tohoto místa spatřují ve skutečnosti, že před vysázením lesa odtud byl výhled do údolí a na okolní kopce a vsi.

Slavnost organizoval vždy Sbor dobrovolných hasičů, spolu s dobrovolníky z řad místních obyvatel, v roce 2001 se začala na přípravách podílet i znovuobnovená Tělovýchovná jednota Sokol. Na místo tradičně vycházel ze středu obce lampionový průvod. Zpočátku prý nebylo na místě žádné občerstvení, každý si je musel přinést sám. Později bylo občerstvení zajišťováno soukromníkem, následně se tohoto ujímá TJ Sokol.

Dva starší muži vzpomínají, že „*se jezdilo traktorem krást gumy (pneumatiky) nahoru*“.

Pneumatiky poté skončily v hranici. V té době se to tak prý dělalo všude, až po revoluci chodily z města kontroly, které měly zabránit pálení pneumatik a odpadu.

Jeden ze starších informátorů také mluvil o tom, jak za minulého režimu objížděli 30. dubna. večer příslušníci SNB vesnice a „*v deset to rozehnali*“. Později byly výjimky do půlnoci. Zakazována byla i konzumace alkoholu, protože druhý den byl první máj a „*chtěli abychom ráno vstávali do průvodu, kdo nepřišel, měl černou čárku a problém*“.

„*Byly časy kdy se tomu říkalo Mírové ohně, to bylo dlouho na plakátech, ale snad ne až do revoluce.*“

Jeden z informátorů vzpomíná, jak se pálení čarodějnic účastnil zhruba před 35 lety ve městě Tanvald. „*Střílely se vojenské světlice s padáčkem, ten jsme pak chytali.*“ Na to reaguje další muž, který potvrzuje, že řada lidí s přístupem k vojenskému vybavení, odpalovala při pálení čarodějnic světlice, petardy apod.

Žena, 60 let, od roku 2000 místní kronikářka.

Informátorka vzpomíná, že se ve Bzí účastnila pálení čarodějnic v mládí: „*Pamatuju, že jednou tam na kládách kluci hráli na kytary ještě ve 4 ráno.*“ Později se na akcích podílela i organizačně.

Muž 62 let,

Informátor se zde pálení čarodějnic zúčastňuje, byť ne zcela pravidelně zhruba posledních 40 let. Říká, že akce se za tuto dobu téměř nezměnila, přibylo pouze občerstvení, jinak vše probíhá stále stejně.

Z místních kronik

V obecní kronice (dostupná verze založena v roce 1927), která se zabývá historií obce od jejího založení dodnes, se bohužel žádné záznamy o zvyku pálení čarodějnic nevyskytují až do roku 2000, kdy ji převzala současná kronikářka. Podrobnější informace poskytuje kronika Tělovýchovné jednoty Sokol Bzí (psaná též kronikářkou), která byla spolu se samotnou organizací znovuobnovena právě v roce 2000. Kronika Dobrovolných hasičů se ztratila.

Sokolská kronika má podobu čtyřech ručně psaných svazků a text doplňuje velké množství fotografií.

První zpráva o pálení čarodějnic ve Bzí je zaznamenána v roce 2001. Jedná se o stručnou zmínku o stavbě hranice, ze které vyplývá, že tato měla podobu pyramidy z klád vyplněné větvemi a vznikla přičiněním místních hasičů a dobrovolníků.

O samotné akci je uvedeno pouze to, že byl organizován lampionový průvod, na místě bylo připraveno občerstvení a oheň hořel do třetí hodiny ranní.

Pálení čarodějnice

Tato akce se pořádala společně s SDH. Lampionový průvod odcházel v pondělí 30. dubna ve 20.45 hod. od místní sokolovny na hřiště. Ve 21.00 hod. byla zapálena hranice. Lampionového průvodu se zúčastnilo málo dětí s rodiči, většinou děti přišly rovnou na hřiště k ohni. Na místě bylo občerstvení, bylo možno si opéct uzenky na menším ohni vedle hranice. Dozor nad ohněm do 3 hodiny ranní zajišťovali J. K., J. H. a J. B. ²⁶

Následující rok se změnila jen podoba hranice, a to na nevelkou pagodu.

V roce 2003 bylo pálení čarodějnic přeloženo na 7. května kvůli mimořádně deštivému počasí.

Změna data se negativně projevila na účasti.

Další rok byl počet účastníků mnohem vyšší, na vrcholu 3,5 metru vysoké pagody shořely dvě figuríny čarodějnic.

V roce 2005 vše probíhalo jako dříve, jen občerstvení poprvé nezajišťoval soukromník, ale dobrovolníci z řad členů Sokola. Poslední lidé prý odcházeli až po druhé hodině ranní. V kronice je zmíněno, že nedalekým obcím Huntířov a Koberovy někdo hranici podpálil předčasně. Následující dva ročníky nedošlo k žádné změně. Jen 2007 jsou zaznamenány obavy z požáru kvůli suchu a zvýšená pohotovost hasičů. Účast však byla podle kroniky v tomto roce rekordní a poslední účastníci se rozešli až o půl šesté ráno.

V roce 2008 přibýlo mnoho lidí ze sousedních Těpeř, kde se pálení čarodějnic tentokrát nekonalo.

²⁶ *Kronika Tělovýchovné jednoty Sokol Bzí (zápis z roku 2001) .15.*

Pálení čarodějnic a lampionový průvod

Tuto akci jsme pořádali společně se „SDH“ Bzí tradičně jako loni. Vyšla na středu 30. dubna. Hasiči se postarali o postavení hranice. Lampionový průvod odcházel ve 20.30 hod. Od místní sokolovny. Celý den bylo pod mrakem, ale počasí vydrželo k večeru se vyčáslilo. Lidí přišlo hodně, z rozcestí a Těpeř, protože v Těpeřích se čarodějnice neuskutečnily. Odvoz věcí ze sokolovny zajišťovali hasiči hasičským autem (stoly, židle...) i dozor nad ohněm na hřišti. Pálení hranice bylo ukončeno asi okolo 1 hodiny ranní. Točilo se pivo, na závěr bylo i lahvové – točil R. F. s E. J. K občerstvení dále bylo grilované maso (nakládala doma K. J.), uzenky. Gril obsluhoval H. J. s O. K. Dále u občerstvení byla V. B. se S. M. Děti si mohly s rodiči opéct uzenky i na klacku u menšího ohně vedle hranice. Vytočilo se 1 ½ sudu piva a prodalo 30 lahvových piv.²⁷

V roce 2009 byla postavena zatím nejvyšší a nesložitější hranice ve tvaru pagody zakončená pyramidou. Jinak je většina textu věnována občerstvení a výčtu dobrovolníků ve službě. Následující rok je v kronice poznamenáno, že dřevo na stavbu hranice muselo být poprvé zakoupeno, což znamenalo nezanedbatelný výdaj pro oba pořádající spolky. Ekonomická stránka byla jedním z důvodů, proč se pro příští rok (2011) zvolila levnější alternativa a hranice byla vytvořena z palet. Na jejím vrcholu se ale znovu objevila figura čarodějnice.

V letech 2012–2015 podle záznamů v kronice probíhalo pálení čarodějnic víceméně beze změn. Pouze přibily prohlídky hasičského auta a čarodějnice byla nesena v průvodu.

Ani v letech 2016–2018 se nic podstatného nezměnilo, stále se konají lampionové průvody, i když s menší účastí, protože řada lidí přichází na lesní hřiště k ohni samostatně. Záznamy v kronice sice často zabírají dvě strany, ale většinu místa zabírá jmenný seznam organizátorů, a prodáváného občerstvení.

²⁷ *Kronika Tělovýchovné jednoty Sokol Bzí (zápis z roku 2008).61.*

Pálení čarodějnic s lampionovým průvodem

V pondělí 30. dubna se místní dobrovolní hasiči sešli v 18.00 h. u sokolovny, aby navozili židle se stoly na lesní hřiště a připravili společně se členy Sokola večerní pálení čarodějnic. Od 20.30 byl naplánován odchod lampionového průvodu od místní sokolovny, kterého se ale skoro nikdo nezúčastnil. Samotné zapálení hranice bylo od 20.45 hod. Tento den byl značný vítr, ale naštěstí navečer ustal. Někde bylo dokonce zakázané pálit. Přišlo na hřiště jako jindy hodně lidí. U stánků s občerstvením sloužili: Grilování O. K., H. J. a A. J. (kuřecí, krkovice, špekáčky, klobásy), pivo, nealko alkohol. nápoje, pitíčka pro děti, sušenky, brambůrky, chipsy, oříšky L. O. Výdělek z této akce si Sokolové dělí s místními hasiči polovinou! Hranici na pondělní pálení připravili již v pátek 27. dubna navečer. ²⁸

V roce 2019 bylo provedeno zúčastněné pozorování po celý čas jejího trvání. Oproti předchozím ročníkům se její průběh prakticky nezměnil, lampionový průvod nebyl příliš početný, většina účastníků přišla samostatně. Tentokrát zcela absentovala hudba, na což si řada zúčastněných stěžovala. Hranice byla připravena z palet a jehličnatých větví, hořela prudce a přitahovala tak velkou pozornost, brzy však dohořela.

Dobrovolníci z řad hasičů a TJ Sokol opět zajišťovali občerstvení (alkoholické i nealkoholické nápoje, grilované maso...)

Kolem půlnoci zbylo jen několik posledních účastníků.

6.3.5 Pořadatelé

Pálení čarodějnic v této obci pořádá Tělovýchovná jednota Sokol Bzí a místní Sbor dobrovolných hasičů. Členská základna obou těchto uskupení se vzhledem k velikosti obce značně překrývá (většina hasičů jsou i členové Sokola), takže lze říci, že pořadatelé jsou především aktivní občané vesnice. Společně se podílí na úpravě prostoru, propagaci, stavbě stánků s občerstvením a obsluze. Samozřejmě dozor nad ohněm zajišťují dobrovolní hasiči se svou technikou.

²⁸ *Kronika Tělovýchovné jednoty Sokol Bzí (zápis z roku 2018) .20.*

6.4 Železný Brod

cca 7000 obyvatel

6.4.1 Lokalita

V Železném Brodě (cca 7000 ob.) se v současnosti pálení čarodějnic koná na hasičském hřišti, které leží přímo na pravém břehu řeky Jizery. Plocha se nachází prakticky přímo ve městě, je tedy snadno dostupná. Původně pálení čarodějnic probíhalo na relativně vysokém kopci nad městem.

6.4.2 Oheň

Oheň je umístěný na samý okraj hřiště blízko řeky, hranice má podobu malé, ale pečlivě postavené pagody z klád a je vycpána větvemi. Na vrcholu je na tyči umístěna postava čarodějnice, kterou ze dřeva a látky vyrábí (stejně jako Moranu) děti v místním volnočasovém centru.

6.4.3 Zvyky a program

Změnou místa se poměrně zde výrazně změnila i podoba slavnosti. Akce se ještě více orientovala na děti, byl zachován lampiónový průvod z náměstí (nyní ovšem mnohem kratší trasa) a živá hudba v podobě místní dechové kapely a DJ. V roce 2018 přibila i „Dílnička“, kde si mohou zájemci z řad dětí navlékat korálky apod. Mnoho dětí má na sobě masky čarodějnic a jiných strašidelných postav.

6.4.4 Historie

Z Kroniky města Železný Brod

První zpráva o pálení vatry na 30. dubna v Železném Brodě pochází z roku 1952. Se zvykem, jak jej známe dnes, má společný datum, průvod, pálení vatry a upálení figuríny, ne však čarodějnice, ale reakcionáře. Akci zorganizovali žáci střední školy, a byli víceméně jedinými jejími účastníky. Zhruba stejný průběh měla i následující rok, jen v režii pionýrů a svazáků a s pozorností úřadů.

V předvečer 1. máje provedli žáci Technosklo n.p. se svým vedoucím J. B. tradiční „pálení reakce“. Dne 30. 4. 1953 byl uspořádán průvod pionýrů a svazáků od internátu na Brodci přes město za sokolovnu, kde byla připravena hranice. Před zapálením promluvil za MNV J. D. o významu této akce. Pak byla hranice zapálena a figura reakcionáře, jež byla přinesena v průvodu, byla na ni hozena a upálena. Účastníci této akce byli většinou pionýři a svazáci, dospělých občanů se sešlo velmi málo.²⁹

O posledním dubnu v následujícím roce není záznam. Ale již v roce 1955 je uvedeno, že událost je určena především dětem, které v průvodu nesou lampiony k místu zapálení hranice. V průběhu večera je odpálen i ohňostroj. Od tohoto roku do revoluce je lampionový průvod a pálení hranice uváděno jako součást Svátku práce či prvomájových oslav. Rok 1957 je poslední, kdy se tato akce konala na hřišti za Sokolovnou, což je prostor uprostřed města, avšak skrytý za okolními budovami a svahem. Místo, odkud průvod vycházel, se několikrát změnilo. Počet účastníků, pokud je uveden, se pohybuje mezi jedním a dvěma tisíci. V roce 1956 vystoupila poprvé dechová kapela a dechová hudba je na této akci zaznamenána téměř každý další rok až do současnosti.

V roce 1958 se pálení vatry přesunulo do areálu tehdejšího koupaliště (plovárny). Pravděpodobným důvodem bylo snížení rizika požáru. Shodou okolností dnes pálení čarodějnic v Železném Brodě probíhá na témže místě, po více než padesáti letech se sem slavnost vrátila. Terén i zástavba se však zcela proměnila.

²⁹ Zázpis Kroniky města Železný Brod II. 1950–1957, (zázpis z roku 1953), str.163.

Z ostatních veřejných podniků a manifestací většího rozsahu, které byly letos v našem městě konány uvádíme především opět májové oslavy, jež byly zahájeny jako každoročně v předvečer 1. května lampionovým průvodem dětí i dospělých od nádraží ke koupališti. Průvodu se letos účastnilo 1100 na osob a bylo v něm nesenó asi 600 lampionů. Za koupalištěm byla zapálena velká hranice, hrála dechová hudba a slavnostní náladu zvyšovaly i četné rakety a bengál, který byl zapálen na vedlejší stráni.³⁰

Mezi lety 1963 a 1967 akce dvakrát změnila místo konání, vatra byla pálena na říčním břehu u stavidel (Poříč) a na nezastavěném prostranství ve svahu na okraji města (Brodec). Kroniky zmiňují i vetry v okolních obcích, jednou je vyjmenováno jedenáct míst, kde byly spatřeny slavnostní hranice. Bohužel z let 1968–1980 nejsou žádné kroniky k dispozici.

Už na počátku dubna se konaly přípravy k důstojným oslavám Svátku práce 1. máje. V předvečer byl uspořádán tradiční lampionový průvod s hudbou z Malého náměstí na Brodec, kde byla zapálena velká hranice. Již od 19. hodiny koncertovala dechová hudba pod kostelem a asi po 19.30 se průvod hnul. Bylo v něm nesenó asi 350 lampionů a s dětmi šlo asi 1200 dospělých. U hranice byla celková účast odhadnuta na 2000 osob. K povznesené náladě velmi přispěly i četné rakety, několik dělbuchů a velký ohňostroj. Po 20.30 hod. se lidé začali opět rozcházet, aby se malé děti dostaly včas spát.³¹

³⁰ Kronika města Železný Brod III. 1968–1967, (zápis z roku 1960), str.126.

³¹ Kronika města Železný Brod 1958–1967, 337. (zápis z roku 1966)

Městská kronika pokračuje až rokem 1981, avšak první zápis týkající se pálení hranice 30. dubna je až z roku 1983, kdy se akce již koná na vysokém kopci nad městem, na lokalitě zvané „Poušť“.

K tomuto místu se vztahují některé místní pověsti a stojí zde dnes již zrekonstruovaná kaple sv. Jana Nepomuckého. Kapli postavil rod Des Fours-Walderode jako svou rodinou hrobku. Ze všech míst, kde se pálení hranice v Železném Brodě odehrávalo, je toto nejvzdálenější od centra a nejhůře dostupné. Vede sem v závěrečné fázi velmi příkrá cesta a na místě není žádné zázemí. Přesto se zde akce konala celých 25 let. Snad proto, že odměnou za dlouhý výstup je výhled na celé údolí a okolní kopce, na nich bylo možné 30. dubna pozorovat řadu dalších planoucích hranic.

Jako každoročně, tak i letos začínaly májové oslavy již 30. dubna, kdy se rozlehl na Malém náměstí koncert dechové hudby SKP, odkud asi za hodinu po jeho začátku se seřadil průvod a vyšel na obvyklou trasu na Poušť, opět za doprovodu dechové hudby. Je to vždy hezký pohled na rozjásané tváře našich nejmladších, kteří s různobarevnými lampiony vesele si vykračují a těší na se zapálení „Mírové vatry“. Při jejím zapalování je teprve veselo a výkřiky radosti přehlušují i silné praskání suchých větví a starého dřeva. Letos jsme mohli tyto zářící vatry vidět nejen nad naším městem „Na Poušti“, ale i na kopci na „Vrší“ kde byla pálena další vatra, ale i vatry blízkých obcí.³²

...a posledního dne apríla k večeru jsme si poslechli koncert na Malém náměstí a pak lampionový průvod na „Poušť“, kde i letos pálíme čarodějnice.³³

³² *Kronika města Železný Brod 1985–1987 (zápis z roku 1986)*

³³ *Kronika města Železný Brod 1988–1991 (zápis z roku 1990), str. 132.*

Poslední pálení čarodějnic zde proběhlo v roce 2009. V následujícím roce se akce odehrávala na hasičském hřišti, znovu v údolí na břehu řeky. Shodou okolností se tak vrátila na stejné místo, kde probíhala před 48 lety. Důvodů, které vedly ke změně místa pálení hranice, bylo hned několik. Předně, pozemek na „Poušti“ byl v restituci vrácen původnímu majiteli, kterému nevalila ani tak akce samotná jako nepořádek, který po ní zůstával. Dále bylo na místo obtížné dopravit občerstvení a počet účastníků, díky relativní odlehlosti, klesal. Na hranici také byl svážen odpad (pneumatiky, plasty, staré spotřebiče...) Svou roli sehrál jistě i incident, kdy skupina mladých účastníků akce pod vlivem omamných látek vnikla do nedostatečně zajištěné hrobky pod kaplí, kde měla poškodit náhrobky. Rovněž došlo k odcizení dřeva z připravené hranice i její předčasné zapálení. I toto byl důsledek odlehlosti místa. Neoficiálním důvodem byla i klesající účast. Pro stále větší počet lidí byla vzdálenost od centra města důvodem pro neúčast a organizátoři proto pro ročník 2010 zvolili snadno dostupný prostor hasičského cvičiště, kde se navíc nachází technické zázemí (voda, elektřina, budova využívaná jako dočasný „stánek“ s občerstvením) a terén je zde rovný a vhodný tak pro stavbu stánků a atrakcí, popřípadě pódiá.

Železnobrodský zpravodaj

Tento časopis vydává radnice města Železný Brod od roku 2011 a vychází jednou měsíčně.

V kulturní sekci dubnového čísla se pravidelně objevuje pozvánka na pálení čarodějnic.

V roce 2011 byl organizován lampionový průvod který vedla místní dechová kapela, na místě již hořely menší ohně na opékání špekáčků a připravena byla vatra ve tvaru pagody.

V následujícím roce se objevuje i zpráva o soutěži masek o nejhezčí čarodějnici a nejlepší koště. Na hranici byla spálena figura čarodějnice.

Pálení čarodějnic v Železném Brodě

V pondělí 30. dubna 2012

Program na hasičském hřišti začíná v 19 hodin. Budou připravena malá ohniště, buřty k opékání a další občerstvení je zajištěno. Dále jsou připraveny soutěže pro malé i velké – oceníme nejlepší koště a nejkrásnější čarodějnici. Lampionový průvod, doprovázený Broďankou vychází z Malého náměstí ve 20 hodin na hasičské hřiště, kde bude zapálena vatra.³⁴

³⁴ Železnobrodský zpravodaj (4/2012). 24.

V roce 2013 došlo k výrazné změně. Zpravodaj obsahuje celostránkový profesionálně graficky řešený plakát, akce změnila název na „Pekelné čarodky“ a láká na koncert folk metalové a rokové skupiny, vystoupení skupiny historického šermu a ohnivého tance. Přesto, že byl lampionový průvod s dechovou hudbou zachován, oproti předchozím ročníkům se akce neprofilovala jako událost určená převážně dětem.

V příštím roce se sice pálení čarodějnic konalo pod názvem Pekelné čarodky, ale akce byla znovu zaměřená především na nejmladší účastníky. DJ pouštěl populární hudbu a konaly se soutěže masek. Experiment s tvrdší hudbou a šermíři z minulého roku se neopakoval, částečně z ekonomických důvodů, částečně z organizačních.

V dalším roce akce probíhala stejně jako v předchozím, jen se znovu objevila taneční skupina s ohnivou show.

V roce 2016 je program opět bohatší, přibyl koncert folkové skupiny, aktivity organizované ZOO Liberec (závod v běhu měřený radarem, velká plyšová zvířata, přírodniny), a znovu šermířské vystoupení a ohnivá show.

Pekelné čarodky s lampionovým průvodem

sobota 30.dubna od 18 hodinách

Železný Brod – Malé náměstí a hasičské hřiště

Program:

Malé náměstí

19.00 hod. hraje dechová hudba Broďanka

19.30 hod. odchod lampionového průvodu

hasičské hřiště

od 18 hod. ohýnky na opékání vuřtů

18–23 hod. Kapelníci hrají k tanci a poslechu

18–20 hod. Roadshow ZOO Liberec – přenosný radar na měření rychlosti bude sloužit k závodům dětí a dospělých o nejlepší o nejlepší čas v běhu na krátkou trať, velký plyšový tygr, přírodniny

18–20 hod. hry a soutěže pro děti organizují SDH Železný Brod, SVČ Mozaika a Rodinné centrum Andílek

20 hod. šermířské vystoupení Umělecké agentury Pranýř zakončené zapálením vatry s čarodějnicí

21.30 hod. ohnivá show v podání Umělecké agentury Pranýř

Pořádá Město Železný Brod ve spolupráci s SDH Železný Brod ³⁵

V roce 2017 se opakovala ohnivá a šermířská show, hrál DJ, přibylo vystoupení tanečnic v čarodějnických maskách. Na hranici byla spálena nejen velká figurína, ale i obrázky čarodějnic přinesené dětmi.

V roce 2018, kdy bylo provedeno přímé pozorování, není kupodivu o pálení čarodějnic v Železnobrodském zpravodaji ani zmínka.

Zatím poslední akce proběhla standardně, pouze průvod nedoprovodila tak jako vždy místní dechová hudba, ale byla pozvána kapela jiná.

³⁵ Železnobrodský zpravodaj (4/2016). 24.

Pálení čarodějnic (mírové ohně)

80 léta v Železném Brodě

Na malém náměstí hrála dechová hudba asi hodinu před řazením průvodu, který odcházel po setmění, děti měly lampióny...

Průvod řídil „inspektor veřejného pořádku“ F. P. v uniformě neznámého původu s prázdným pouzdrem na pistoli a zastavoval provoz. Průvod čítal 150–200 účastníků, hlavně dětí. Kapela, která průvod doprovázela, přestala hrát pod prudkým kopcem na který vede cesta ke kostelíku na Poušti. Oheň byl zapálen asi 200 metrů nad kostelem. Přípravu vatry měla na starost skupina dobrovolných požárníků. Ti dbali na to, aby se do ohně nedostaly nevhodné hořlaviny jako např. staré pneumatiky, nepotřebné barvy, použitý olej, nebo vyřazený nábytek. Požárníci též měli na starost občerstvení účastníků (pivo a limonády). Použité kelímky byly druhý den poházeny cestou do města. Požárníci měli na starost bezpečný průběh pálení vatry. Též hlídali oheň, dokud neuhasl. To, aby předešli případnému požáru a též aby zamezili některým občanům, aby ohně využili k pálení odpadu. To byl jeden z důvodů, proč bylo za několik let pálení čarodějnic přesunuto od kostela na Poušti na hasičské cvičiště na břehu Jizery, na místo bývalého koupaliště.³⁶

6.4.5 Pořadatelé

Pálení čarodějnic v Železném Brodě pořádá město. Jako hlavní pořadatel je uváděno Informační a kulturní středisko Železný Brod, spadající pod radnici. (financování programu, propagace) spolu s dobrovolnými hasiči (prostory, zajištění bezpečnosti, stavba hranice, obsluha občerstvení), Středisko volného času (dříve Dům dětí a mládeže) Mozaika a od roku 2016 i Rodinné centrum Andílek („dílnička“).

³⁶ Přepis ručně psané vzpomínky informátora (muž 74 let) na pálení čarodějnic v Železném Brodě.

7. Dnešní podoba pálení čarodějnic v ČR – obsahová analýza propagačních materiálů

Pálení čarodějnic se v současnosti odehrává jak ve venkovském prostředí, tak i ve městech. Méně obvyklé je pořádání této slavnosti v areálu soukromých firem (nejčastěji pivovary, restaurační nebo hotelová zařízení) nebo také v soukromých zahradách jako čistě privátní akce. Velké rozdíly mezi podobou a průběhem akce ve městech a na vesnicích podle, mého názoru, hledat nelze.

7.1 Zvyky a aktivity

Rozmanitost programu závisí spíše na rozpočtu a nadšení organizátorů než nezbytně na velikosti obce. Městské slavnosti mají sice program ve většině případů bohatší, a tedy i zřejmě vyšší finanční podporu, není to však pravidlem. Kromě toho, ve velkých městech jako je Praha či Brno dochází k pálení čarodějnic v řadě městských částí zvláště, počet účastníků tím pádem není tak vysoký, a tak se průběhem podobají těm venkovským.

Je ovšem pravdou, že v nejprostší podobě lze slavnost pálení čarodějnic nalézt spíše v menších obcích. Zde organizace a program závisí většinou na práci dobrovolníků, vedlejší aktivity chybí, nebo jsou velmi omezené a akce nemá žádné komerční ambice (někdy bývá pro pořádající uskupení dokonce ztrátová).

Pálení čarodějnic

Datum konání akce:

Út, 30 dubna 2013 17:00

Pořádá: Kulturně sociální komise obce Rapotín ve spolupráci s SDH Rapotín.

16.30 průlet obcí

výchozí body: U ZŠ Rapotín a křižovatka ulic Polní a Na výsluní, poté směr KKC Rapotín

17.30 zahájení čarodějného sletu a výstavy na téma "Čarodějnické procesy v údolí Desné"

- úvodní slovo starosty obce Ing. Pavla Žerníčka

- vystoupení dětí ze ZŠ a MŠ Údolí Desné

- zábavný program pro malé čaroděje a čarodějnice

- výstava v prostorách zasedací místnosti KKC Rapotín včetně výstavky dětských výtvarných děl.

18.00 posilnění před odletem na Petrovy Kameny – opékání buřtů u ohně

19.30 zapálení čarodějné vatry

20.00 večerní zábava pro dospělé, vstupné 50 Kč, sál KKC Rapotín, k tanci a poslechu hraje "Broadway Music".

Pro všechny účastníky je připraveno bohaté občerstvení.

Pro děti v maskách bude ZDARMA připraven buřtík s rohlíkem, který si budou moci upéct na ohni.³⁷

V takových případech je podoba slavnosti velmi jednoduchá – účastníci se sejdou na určeném místě, neorganizovaně, nebo v přicházejí lampionovém průvodu, zde je připravena hranice, která se v předem stanovenou dobu, či jednoduše po setmění zapálena. Dnes již většinou nechybí alespoň reprodukováná hudba a jednoduché občerstvení. Příkladem tohoto jednoduchého průběhu akce může být pálení čarodějnic v obci Bzí, kde byl prováděn výzkum, ale podle dostupných materiálů i řada dalších menších vesnic na celém území republiky.

³⁷ Zdroj: <http://www.kkcrapotin.cz/akce/paleni-carodejnic>

Pálení Čarodějnic

30. dubna 2019

Starý a stále živý lidový zvyk přivítat jaro pálením čarodějnic držíme i ve Znojmě. V centru města v areálu Kapucínské zahrady za Vlkovou věží bude hořet velká vatra se symbolickou čarodějnici i menší ohničky k opečení špekáčků. Filipojakubská noc nabídne také zábavu pro děti, noční koncert i možnost občerstvení. Masky jsou vítané! Vstupné je pro všechny zdarma.³⁸

Hudba dnes k pálení čarodějnic neodmyslitelně patří. V menších obcích s omezenými možnostmi bývá pouze reprodukována (cca 20 % obcí), na mnoha akcích bývá přítomen DJ (cca 40 % obcí) a města a obce s větším rozpočtem si nejčastěji najímají kapelu, či kapely (cca 40 % obcí). Oblíbenými žánry jsou při těchto příležitostech disko, country a folk, v pozdější fázi akce hrají pro dospělé publikum i skupiny rockové a metalové. Jedná se především o místní hudební uskupení, avšak na slavnosti pořádané velkými městy, nebo například pivovary, jsou zváni i celostátně populární interpreti. V několika případech organizátoři pojali akci víceméně jako hudební festival. V takovém případě je hudební produkce ústředním a téměř jediným bodem programu, který je určen, vzhledem k druhu hudby, především dospělým návštěvníkům. Jako příklady tohoto lze uvést Witches – Pálení čarodějnic v Kosmonosích v roce 2017, kde vystoupilo 5 kapel, ve Valašském Meziříčí (8 kapel), nebo Pekelné čarodky v Železném Brodě v roce 2013. V těchto případech bývá na akci vybíráno odpovídající vstupné, není to však pravidlem.

Lampionový průvod, ne výjimečně označován jako tradiční, je při této příležitosti rovněž běžným. Zdá se, že průvod s lampiony není součástí slavnosti příliš dlouho, pravděpodobně se při této příležitosti objevuje poprvé až v období státního socialismu. Je pořádán ve všech čtyřech obcích, kde byl prováděn terénní výzkum, a je uveden na většině ze shromážděných plakátů a pozvánek.

³⁸ Zdroj: <https://www.znojmskabeseda.cz/poradane-akce/paleni-carodejnic/>

Čarodějnice Prahy 13

2010-04-27 11:35

K měsíci dubnu neoddělitelně patří pálení čarodějnic. Nenechte si proto ujít v pátek 30. dubna od 17 do 20 hodin letošní výroční slet milovnic ultralightových košťat a lektvarových specialit Čarodějnice Prahy 13.

Přistání i podvečerní show se odehrají v Centrálním parku před bývalým MDDM.

Připraveny jsou soutěže o nej masku, nej koště, spousta krásných cen pro děti, nebudou chybět ani houpačky, kolotoč, skluzavka a samozřejmě skvělý doprovodný program, o který se postarají Tomáš Klus a JK Band.

Od 17 hodin se rozjíždí také Čarodějnický rej ve Stodůlkách U Spolkového domu, K Vidouli 727. Přileťte se pobavit. Zve SDH Stodůlky.

Lektvary k pití zajištěny.

Od 19 hodin započne v Areálu Třebonického rybníka Pálení čarodějnic.

*Srdečně vás zve SDH Třebonice.*³⁹

Součástí programu, která se dále objevuje nejčastěji, je pravděpodobně ohňostroj. Ve zkoumaných lokalitách je součástí večera v Loužnici 6 let, v Zásadě 9 let a ve městě Železný Brod (i když ne bez přerušení) dokonce minimálně posledních 63 let. Odpalování ohňostrojů na posledního dubna lze pozorovat na venkově, ve městech i na soukromých akcích, v posledních dvou jmenovaných prostředích patří k programu téměř na všech místech, o kterých se podařilo získat informace. Ohňostroj je zpravidla v režii organizátorů a bývá stanoven na určitou hodinu. Drobnější zábavní pyrotechnika bývá odpalována i spontánně běžnými účastníky akce. Podle několika informátorů a zápisů v kronikách, se především za minulého režimu, namísto dnes běžně dostupné zábavní pyrotechniky, někdy odpalovaly vojenské světlice a podomácku vyrobené petardy.

³⁹ Zdroj: <http://www.pragueout.cz/mesto/articles/carodejnice-prahy-13>

Velká část pozvánek vyzývá, nejen dětské účastníky, k příchodu v čarodějnických maskách. Jako motivace jsou maskovaným návštěvníkům nabízeny různé odměny, jako občerstvení zdarma, či drobný dárek. Jsou pro ně pořádány soutěže, například volba Miss čarodějnice, organizuje se se společné focení a podobně. Někdy je také na místě nabízeno malování strašidelných motivů na obličej.

Dále jsou poměrně obvyklou součástí programu vystoupení tanečních skupin, scénický šerm, a ohnivá show (polykači ohně, žongléři). Tato představení a často historizující kostýmy jejich performerů, mohou podporovat snahu prezentovat konkrétní slavnost pálení čarodějnic jako tradiční historickou slavnost.

Co se živých vystoupení týká, zvláště v posledních letech, se objevují profesionální kouzelníci.

V každé obci, kde pálení čarodějnic probíhá, zařazují jeho organizátoři různé další aktivity, které již nelze považovat za plošně rozšířené a tím méně za tradiční. Program se různí nejen v každé lokalitě, ale i na témže místě, ročník od ročníku. Podle informátorů, kteří se na organizaci akce pravidelně podílejí, je často dílem náhody, jaká vystoupení a doprovodné aktivity se podaří zajistit. Na plakátech a pozvánkách se objevují například tyto aktivity: fireshow, mažoretky, footbag, moderní tance (Bohnice 2010), stánky řemeslníků a farmářů (Břevnov 2012), ukázka výcviku koní Městské policie hlavního města Prahy (Kampa 2015), skákací hrad, poi yoga žonglování, poi poi, maorský tanec, fire show (Kampa 2017), let zručnosti čarodějnic na koštěti, výroba čarodějnických amuletů, zkouška hbitosti jazyka čarodějů a čarodějnic (Prosek), loutkové divadlo, chemická Laboratoř Baby Jagy, dálkově ovládané RC myši, kosmetický salón MAGIE (Praha 4 2015), výroba čarovného lektvaru a ručního papíru, magické představení černého divadla (Loděnici Vltava 2015), netradiční umělecký a golfový workshop (Praha 12), čarodějnická výtvarka, test pro profi čarodějky, hod ropuchou, tajemná truhlice, lanová dráha, skákací hrad a Čaropárty (Praha 7, Stromovka 2015), soutěže o nej. masku, frňák, koště a čarodějnici (Praha 13), čarodějnický proces, mystická ohňová show, pohádky, soutěž o nejdůmyslnější převlek a vyrobenou čarodějnickou loutku, čarodějnický salón a věštkyň (Kbely 2018), jízda na koni, ukázka výcviku psů – agility (Kosmonosy 2017), závod v běhu v čarodějnických maskách, soutěž o nejtipnější rukodělný čarodějnický klobouk (Nový Jičín), projížďky v kočáře taženém koňmi (Teplíce nad Metují 2018), příprava a výroba malých čarodějnic na spálení (Turkovice 2018), pochoutky pro silné žaludky (Opatovice 2017), přespolní běh a živé Člověče nezlob se (Milíčov 2018), výstava na téma „Čarodějnické procesy“ v údolí (Rapotín 2013), prodloužení leteckého průkazu na koště (Bitozeves), chození na chůdách,

skákání v pytlí, skákání přes švihadlo (Rapotín 2018), vystoupení žáků mateřské a základní školy (Olbramovice 2017).

Z výše uvedeného výčtu je zřejmé, že doprovodné akce při příležitosti slavnosti pálení čarodějnic jsou velmi pestré a v čase i lokalitách proměnlivé. Dále je patrné, že v městském prostředí jsou tyto aktivity častější a nákladnější než na venkově.

7.2 Organizátoři

Nejčastějšími organizátory, pokud jde o akce na vesnicích, jsou obec, sbor dobrovolných hasičů a místní tělovýchovná jednota Sokol. Jako pořadatel bývá uvedena jedna z těchto organizací, v mnoha případech jde ale o spolupráci dvou z nich, většinou Obce a SDH, nebo SDH a Tj Sokola, Dobrovolní hasiči jsou z důvodu bezpečnosti přítomni vždy, ne pokaždé jsou však uvedeni mezi organizátory.

Pořadatelé pálení čarodějnic na vesnicích.

Pořadatel	Obec	Tj Sokol	SDH	Škola	Skaut	Jiné	Neuvedeno
Procenta	28 %	17 %	26 %	6 %	4 %	22 %	14 %

Jak je zřejmé i z tabulky, v mnoha případech má akce dva a více pořadatelů. Mezi organizátory v kategorii „Jiné“ jsou například: Společenství salesiánů, Ženy v akci, Parkhotel, Spolek divadelních ochotníků, Zámek Liteň, ZO KSČM, Kynologický klub, Spolek chovatelů. Tyto organizace, spolky či firmy jsou jen málokdy jedinými nebo hlavními pořadateli.

SDH Dobronín, JSDH Dobronín, obec Dobronín, Klub dobronínských žen a ZO KSČM Dobronín vás srdečně zvou na akci Pálení čarodějnic

Celou akci odstartuje zábavní odpoledne pro děti, ale i dospělí od 16:30 hod u Návesního rybníka. Odtud také vyjde v 19:00 hod lampionový průvod. Po setmění se můžete těšit na hřišti u Návesního rybníka na vatru, dětskou diskotéku, opékání špekáčků, ohňostroj a další program.

Konec akce je naplánován na 22:00 hod.

Akce se bude v omezené míře konat i za nepříznivého počasí.⁴⁰

⁴⁰ Zdroj: <http://www.dobronin.cz/paleni-carodejnic>

Město Nový Jičín ve spolupráci s čarodějnicí Martinou a Delfínky, rodinným centrem Mozaika, muzeem Novojičínska a podnikateli v pohostinství si Vás opět po roce dovolují pozvat na tradiční Pálení čarodějnic.

Program:

Od 16:00 – 17:30 slet, zápis a start masek a leteckých dopravních prostředků pro děti i dospělé před hotelem Praha

- Vtipné soutěže pro všechny, 10 soutěžních místnosti*
- Každý soutěžící obdrží Letecký průkaz – letecké pomůcky vítány*
- 18:30 Čarodějny průvod masek do hotelu Praha*
- 19:33:33 vyhodnocení soutěží o „nejhezčí“ čarodějnicí a nejvtipnější rukodělný čarodějnický klobouk jak dětí, tak i dospělých na hlavním pódiu. Vítězové jednotlivých kategorií obdrží odměny*
- Od 18:00 hodin do 22:00 hodin Čarodějná muzejní noc v Žerotínském zámku*

Od 16:00 hodin vás čeká mnoho dobrot a nespoutané veselí s kapelami: Klika NJ blues, Dr Hekto, Marco Compos T4F.

Občerstvení zajišťují a srdečně všechny zvou pořadatelé: Cechovní dům, Kovář a syn, Mexická restaurace, restaurace U Laudona, restaurace Lotos, Sýrárna Boutique Gurmán

Místo konání: Akce se koná v centru města Nový Jičín – ulice Dobrovského, Žerotínova, 28 října a nádvoří Žerotínského zámku.

Pořadatel: Město Nový Jičín ⁴¹

Pořadatelé pálení čarodějnic ve městech.

Pořadatel	Město	Hasiči	DDM	Škola	Jiné	Neuvedeno
Procenta	58 %	29 %	12,5 %	6 %	60 %	3 %

⁴² Zdroje: <https://www.icnj.cz/akce/paleni-carodejnic-4.html>

7.3 Lokality

Jak vyplývá z pramenů, tradičně probíhalo pálení čarodějnic na vrcholcích kopců a pahorků (dále jsou jako místa pálení hranic uváděny i křižovatky, výjimečně i pole). Byl-li k tomu někdy důvod jiný než praktický, mohlo jít o představy, že tyto jinak málo navštěvované lokality byly spojovány s nadpřirozenými silami, konkrétně právě s čarodějnicemi.

Zřejmé jsou důvody ryze praktické, rozdělovat takto velký oheň v rámci obce, v blízkosti převážně dřevěných domů bylo samozřejmě vyloučené. Na holých temenech kopců bylo nebezpečí požáru minimální.

V dnešní době ve většině případů pálení čarodějnic již na kopcích nepořádá, a to opět z praktických důvodů. Dnes je nutné, aby se do místa konání akce mohla bez problémů dostat hasičská technika, prakticky vždy je vyžadován přístup k elektřině, rovný povrch vhodný pro stavbu stánků a stolů, dostupnost hygienického zařízení a samozřejmě snadný přístup pro návštěvníky.

Dalším pro volbu vhodného místa je to, kdo je vlastníkem daného pozemku. Je pochopitelné, že je většinou zvolen pozemek obecní či městský. Podle dostupných materiálů jsou nejčastějšími prostory hřiště a hasičská cvičiště.

Mezi místy, uvedenými na pozvánkách je například hráz rybníka, staré fotbalové hřiště, nepoužívaný lom, nádvoří hradu, areál zámku, park, pozemek u sokolovny, amfiteátr, stará barokní pevnůstka, lyžařská sjezdovka, areál hotelu a další.

7.4 Ohně

Podoba hranice se mění nejen s každou lokalitou, ale také rok od roku na témže místě (jak je zřejmé z výzkumu popsaných slavností ve čtyřech zvolených obcích). Na některých místech lze při této příležitosti spatřit několikametrovou pagodu z pečlivě připravených klád, ale i hromadu větví, starého nábytku a jiného odpadu. Podle dostupných informací je pagoda jen o něco málo běžnější než hranice z větví.

Stejně tak figurína čarodějnice se objevuje velmi proměnlivě.

8. Závěr

Zvyk zapalovat 30. dubna hranice je znám z mnoha evropských zemí, v řadě z nich je udržován dodnes, ať již pod názvem pálení čarodějnic, Beltaine, Walpurgisnacht nebo jiným. Nejedná se tedy o zvyk výlučně český, ale spíše evropský, stejně jako pálení výročních ohňů obecně.

Mluvíme-li o slavnosti pálení čarodějnic, nelze jeho konání v českém prostředí prokázat dříve než v 18., či spíše až v 19. století. Tedy poněkud paradoxně od doby, kdy, jak píše Čeněk Zíbrt, byl zakazován.

Podoba zvyku se do současnosti v mnoha ohledech změnila, konstantní zůstává snad pouze jeho datum a zapalování slavnostního ohně. Ostatní doprovodné zvyky a aktivity se měnily spolu se společností, která jej provozovala. Variují však nejen v čase, ale jak v minulosti, tak i dnes se v každé lokalitě průběh slavnosti a činnosti během něj provozované liší. Jednotlivé obce, organizátoři i účastníci si vytvářejí na pozadí této festivity své vlastní, lokální zvyklosti a tradice, které vznikají a zanikají v závislosti na mnoha faktorech. Takovéto aktivity, které jsou participanty akce považovány v dané lokalitě za tradiční, velmi často vznikají invencí jednotlivců a jsou součástí programu pouze několik let. Z tohoto důvodu jsou také velmi křehké.

Křehká může být nicméně i tradice pálení čarodějnic jako taková, ne snad na úrovni celé země, nebo kraje, ale co se týká jednotlivých obcí. K několikaletému přerušení nebo dokonce zániku zvyku dochází, pokud se například rozpadne pořadatelská skupina, obec opustí několik aktivních jedinců, ustane finanční podpora kulturních akcí, pozemek, kde slavnost probíhala změní majitele nebo je zastavěn apod.

Pokud jde o funkci tradice pálení čarodějnic, zdá se, že byla vždy především společenská – sociálně integrační. I když zvláště v minulosti obsahovala i jistou rituální složku. Ostatně i mnohé aktivity, které dnes můžeme považovat za rituální, spojené s pověrami, jako přeskokování ohně kvůli duchovní očistě, vyhazování hořících košťat k zaplazení čarodějnic apod., sloužily jistě převážně zábavě.

Je to právě ona sociální funkce, která zřejmě udržuje tento zvyk stále živý a v oblibě. Pro většinu informátorů je důvod účastnit se pálení čarodějnic především společenský, vyjádřený mnoha variantami věty „*jsem tady, abych se viděl/a s ostatními*“. Ale stačí toto k udržování tradice? Z rozhovorů s informátory vyplývá, že svou roli hraje i samotná tradice, které se mnozí pravidelně zúčastňují jednoduše ze zvyku, a také z jakéhosi pocitu zodpovědnosti za ní.

Někteří dotazovaní rovněž zmiňují jako důvod své účasti zvláštní atmosféru slavnosti, která v nich vyvolává představy dávných rituálů a také určitou fascinaci ohněm (která je při zúčastněném pozorování patrná).

Pálení čarodějnic lze víceméně považovat za vynalezenou tradici, podle teorie Hobsbawma a Rangera. Existují však nějaké jiné tradice? A kolik času vyžaduje přeměna vymyšlené aktivity ve „skutečnou“ tradici? Z vnější perspektivy se jedná o zvyk, jehož kontinuita s dávnými rituály, ke kterým se často odkazuje, je s největší pravděpodobností mylná, přinejmenším pro ni nelze nalézt oporu v pramenech.

Výrazně se měnila i forma, původní zvyky byly nahrazeny novými, které slouží pouze k zábavě a často i komerci. A lze vůbec mluvit o kontinuitě v alespoň v 20. a 21. když byl za socialismu změněn i název a účel slavnosti? Z pohledu účastníků pálení čarodějnic tradicí nesporně je. Udržování zvyku zajišťuje spíše víra jeho participantů v to, že jde o tradici, než jeho skutečná starobylost. Jedná se tedy o tradici udržovanou a předávanou pro samotnou tradici, zvyku, jehož hlavní účel je udržování společenské solidarity a kontinuity.

Mimo to, i E. Hobsbawm a T. Ranger označují tradici za kulturní jev, který se v čase transformuje. Dnešní forma tohoto zvyku je spíše výsledkem přirozeného vývoje než nějakých účelných změn. Jak Hobsbawm v úvodu práce *The invention of tradition*:

Nelze předpokládat, že zvyk bude neměnný, protože dokonce ani v „tradičních“ společnostech takový není. ⁴³

Výroční slavnost pálení čarodějnic ve své současné podobě vznikla tedy pravděpodobně syntézou domácích a zahraničních zvyků, přirozeně se přizpůsobuje a integruje do sebe nové prvky, což, jak se zdá, není překážkou v udržování současného mýtu o jejím keltském či středověkém původu.

⁴³ Hobsbawm, E. & Ranger, T. (ed.). (1984). *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge university Press.

9. Seznam použité literatury:

Bronner, S. J. (2016). *Toward a Definition of Folklore in Practice*. Cultural Analysis 15.1. Berkeley: The University of California.

Drápala, D. (2014). *Výroční obyčeje, zvyky a slavnosti*. Brno: Česká národopisná společnost.

Frazer, J. G. (2007). *Zlatá ratolest*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

Frolec, V. (ed.). (1982). *Výroční obyčeje. Současný stav a proměny*. Brno: Blok.

Hobsbawm, E. & Ranger, T. (ed.). (1984). *The Invention of Tradition*. Cambridge: Cambridge university Press.

Kolektiv autorů. (2014). *Velké dějiny zemí Koruny české, sv. IV. Lidová kultura*. Praha: Paseka.

Langhammerová, J. (2004). *Lidové zvyky*. Praha: NLN - Nakladatelství Lidové noviny.

Langhammerová, J. (2017). *České tradice v proměnách času*. Praha: NLN.

Toufar, P. (2004). *Český rok na vsi a ve městě*. Třebíč: Akcent.

Václavík, A. (2010). *Výroční obyčeje a lidové umění: Kořeny lidového umění. Luhačovice: ATELIER IM*.

Večerková, E. (2016). *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad.

Vondruška, V. (1991). *Církevní rok a lidové obyčeje*. České Budějovice: Nakladatelství DONA.

Vondrušková, A. (2015). *Český lidový a církevní rok*. Brno: MOBA.

Vykoukal, F. V. (2016). *Rok ve starodávných slavnostech našeho lidu*. Praha: Nina Iris.

Zíbrt, Č. (1889). *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy*. Praha: Tiskem a nákladem Jos. R. Vilímka.

Kolektiv autorů. (2011). *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury.

Kolektiv autorů. (2009) *Antropologický slovník*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.

Internetové zdroje:

<http://ok1srd.hrnek.cz/carodej.htm>

<https://kvcity.cz/aktuality/paleni-carodejnic-2017-na-rolave>

<http://www.kkcrapotin.cz/akce/paleni-carodejnic>

<https://www.obrazkyanimace.cz/paleni-carodejnic.html>

https://www.znojenskabeseda.cz/poradane-akce/paleni-carodejnic/#evt_728

<https://www.olomouc.cz/zpravy/clanek/Kam-na-carodejnice-26123>

<http://www.pragueout.cz/mesto/articles/carodejnice-prahy-13>

<https://www.ulita.cz/akce/4184-paleni-carodejnic-v-ulite-2017-beltine>

<https://www.vyletnik.cz/vase-tipy-na-vylet/praha/praha-6-dejvice-stresovice-ruzyne-liboc-/1496-jarni-brevnovske-trhy-s-palenim-carodejnic-/>

<https://www.praha1.cz/cps/odbory-a-oddeleni-67361.html>

<https://www.praha9.cz/o-praze-9/aktualne/carodejnice-na-bobovce>

<http://www.adam.cz/clanek-2010040067-se-zari-na-paleni-carodejnic-30-dubna-v-prazskych-bohnicich.html>

<http://www.praha.cz/volny-cas/carodejnický-special-tipy-na-akce-kam-dnes-vyrazit-na-paleni-carodejnic>

<https://www.praha3.cz/radnicni-noviny/zizkovske-carodejnice-se-tesily-velkemu-zajmu-n267072.htm>

<https://www.vstupzdarma.cz/paleni-carodejnic-kbely-2018>

<https://www.praha8.cz/Paleni-carodejnic-aneb-carodejnicka-cesta-kolem-sveta.html>

<https://www.klickevzdelani.cz/Pedagogi%C4%8Dt%C3%AD-pracovn%C3%ADci/A-co-te%C4%8F-po-zvon%C4%9Bn%C3%AD/Aktivity-DDM/paleni-carodejnic-v-ddm-hermanuv-mestec>

<https://www.smsticket.cz/vstupenky/15713-paleni-carodejnic-hvozdna>

<http://www.cakovicky.cz/zpravy/paleni-carodejnic-30-4-2018/>

<https://www.fchlovosice.cz/aktualne/clanky/paleni-carodejnic/>

<http://www.obec-veselicko.cz/paleni-carodejnic-3/>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kupadeln%C3%A9_sv%C3%A1tky

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Litha>

<http://www.zasada.cz/>

<http://www.louznickyzpravodaj.cz>

10. Obrazová příloha:

Obrázek 1.: Mapa oblasti, ve které byl prováděn výzkum. Černé kruhy označují místa, kde bylo prováděno zúčastněné pozorování (4 lokality), šedé kruhy obce, ve kterých se pálení čarodějnic dnes rovněž prokazatelně pořádá (17 lokalit).

Zdroj: mapy.cz

Obrázek 2.: Hranice připravená k zapálení, Železný Brod, 2018.

Obrázek 3.: Pálení čarodějnic ve Bzí, 2019.

Obrázek 4.: Pálení čarodějnic ve Bzí, 2019.

Obrázek 5.: Ohňostroj při pálení čarodějnic v Loužnici 2017.

mi^o formovali se plázením hranice.
5 křižlá odcházel skoro ve 20⁰⁰ hodin.

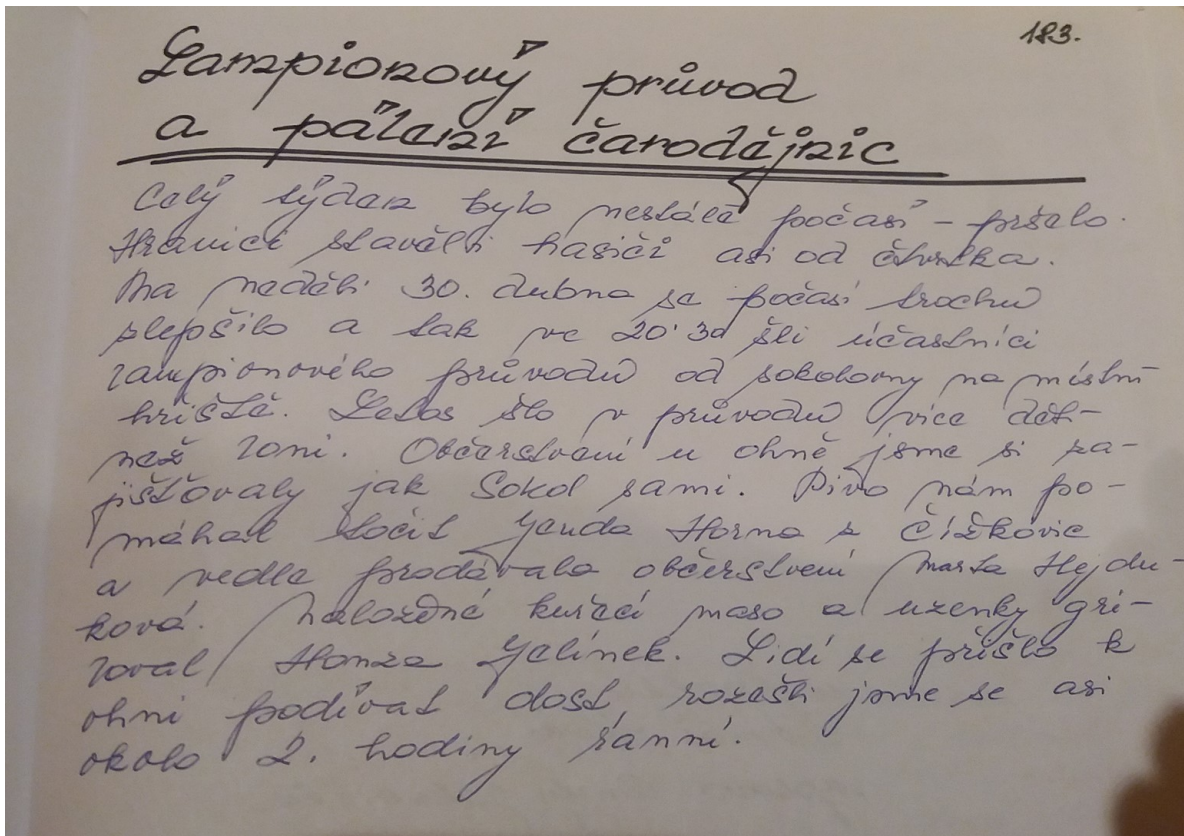
Palení čarodějnic

Tato akce se pořádala společně se SDH.
Lampionový průvod odcházel v pondělí
30. dubna ve 20.45 hod. od místní sokolovny
na křižlá. Ve 21⁰⁰ hod. byla zapálena
hranice. Lampionového průvodu se přičasmi-
lo málo dětí s rodiči, většinou dětí
příšly romou na křižlá k ohni.

Na místě bylo i občerstvení, bylo možno
si opět uzečky na menším ohni podle
hrance. Dozor nad ohněm do 3. hodiny
panní zastávali Josef Kufíř, Jiří Havel
a Josef Bouda.

Dva 1. 5. se přihlásili k naší jednotě
dítě 2 - p. Jiří Donat st. a šák
Daniel Hušek. Celkem nás je již 75 členů.

Obrázek 6.: Zápis z kroniky TJ Sokol Bzí, z roku 2001.

Obrázek 7.: Zápis z kroniky TJ Sokol Bzí z roku 2006.

Obrázek 8.: Zápis a fotografie z kroniky TJ Sokol Bzí z roku 2004.

Pálení čarodějnic s lamp- pionovým průvodem

Franci na letošní pálení čarodějnic
starší hasiči ze Bzí a přátel
28. dubna. Byla to trouba rozt. "ot-
lákána" ze všech stran dřevěnými pa-
lčáky a facke od Oldy Kocího.
Kradkali jim i nekdšní člani místního
Sokola; a tyto dva spolky se na půl
děl o finanční vydělaný obnos.
V neděli byl čas o sobě v 18⁰⁰
hodin, plakáty napela - v týden vlasti
Doudova. Mla Maetkik s Karlem Šte-
ben snazili se skladu zásoby sáči a
při k tomu pověsili a hasiči odvězli
na hřišti malé stádky a židla.
Ostatní do auta bral Olda Kocí, kte-
rý zakoupil s Lenkou Oradocovou no-
vý gril za 4.000 Kč, který spolu také
pracně složili. V 19⁰⁰ hod. Radek Gluch-
lík, Petr Havel a Luboš Jira vše na
auto naložili a odvezli na lesní hřiště.
Počasí bylo, bylo těžké ale chladnější.
Lampipionový průvod začal po praku
jako každým rokem ve 20.30 hod. od
pokolony. Frantice byla zapálena
před Věrnou hodinou.
Služby na hřišti u občerstvení zajist-
li: grilování kusečino, vepřové ško-
nice, klobás a špekáčky Olda Kocí
s Lenkou Oradocovou, u stádku

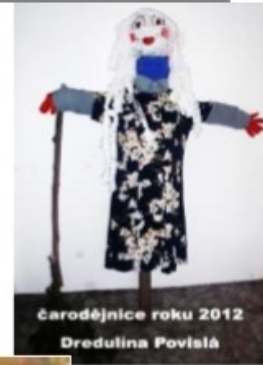
Obrázek 9.: Zápis z kroniky TJ Sokol Bzí z roku 2017.

PÁLENÍ ČARODĚJNIC 2012

Tak jako každý rok, i letos proběhlo v naší obci pálení čarodějnic. Je to již letitá tradice, kterou mají na starosti místní hasiči. V 19 hodin se sešli účastníci lampionového průvodu u hasičárny, když průvod došel na koupaliště v doprovodu hasičského auta, byla zapálena vatra s čarodějnicí. Poté na všechny účastníky a návštěvníky čekalo občerstvení ve stánku. Pro děti, ale i dospělé byli připraveny plovoucí lampionky štěstí, které pluly po koupališti a osvětlovali jej. Bohužel i malá nepříjemnost se při této akci odehrála, jeden nepozorný chlapec ukouzl po kamenech a spadl do koupaliště, díky včasnému zásahu duchapřítomných babiček, které hlídali svoje vnoučata, byl zachráněn a mokry odveden domů. Zlatým hřebem večera byl krásný ohňostroj o který se postaral pan MK. O hudební produkci po celý večer se starali DJ Tomek a Honza.

<http://janeklouznice.rajce.idnes.cz/CARODEJNICE - LOUZNICE 2012>

Obrázek 10.: Loužnický zpravodaj č.15, 2012, str. 2.

PŘÍPRAVA NA PÁLENÍ ČARODĚJNIC

od 20. dubna budou probíhat přípravy na pálení čarodějnic na našem Loužnickém koupališti. Pokud máte okolo domu či chalupy prořezané klestí, roští a podobné dřevní hmoty, a nevíte co s tím, je možno jej přivést na koupaliště kde je vyznačený prostor, kde se bude stavět ohniště a budoucí vatra. V žádném případě nevozte umělé hmoty či pneumatiky!!!!, Návoz je možný po 20. dubnu 2009 tak aby vše bylo připraveno na 30.4.2009 na 18,00 hodinu a vše je zapotřebí správně rovnat, aby nevznikl nepořádek přes celé parkoviště, tak, aby vznikla ta správná hromada, s tím, že jste samozřejmě srdečně zváni na LOUŽNICKÉ PÁLENÍ ČARODEJNIC 2009.

Čekání na odvoz na hranici

ČARODĚJNICE ROKU 2009

Představujeme Vám letošní Loužnickou čarodějnici, jmenuje se Coletta Košťetová, měří 162 cm, váží 25 kg a umí chrlít oheň, hřmít jako bouře a lítat na koštěti (při jejím zapálení dejte pozor,

Míra jí odváží ...

at' na Vás něco neplivne!!!) Tak se na ni přijďte 30.4.2009 od 18 hodin podívat, ale raději ne moc z blízka!

Obrázek 11.: Loužnický zpravodaj, č. 14, 2009, str. 6.

Obrázek 12.: Obrazová příloha, tamtéž.

Obrázek 13.: Plakát na Beltain v Nižboru, 2018.

Zdroj: <https://www.zameknizbor.cz/inpage/pro-navstevniky/>

Obrázek 14.: Plakát na Valpuržinu noc na hradě Seeberg, 2016.

Zdroj:

<https://www.facebook.com/muzeumFL/photos/gm.477801679083051/712733462199909/?type=3&theater>

MVV LF dím od domu šel k účasti na slavnostech 1. máje. Současně by-
ly prodávány májové odznaky a přijímány závazky na dobrovolné brigády
V předvečer 1. máje provedli záci internatu Technoskla n. p. se svým redacím
Josefem Budínem tradiční "pálení reakce". Dne 30. IV. 1953 květen byl uspo-
řádán průvod pionýrů a svazáků od internatu na Brodci přes město na
okolnou, kde byla připravena hranice. Před zapálením promluvil za MVV
Jaroslav Kříděček o významu této akce. Pak byla hranice zapálena a figura
reakcionáře, jež byla přinesena v průvodu, byla na ni hozena a upálena.
Účastníky této akce byli většinou pionýři a svazáci, dospělých občanů se
šlo velmi málo. Den 1. května byl zahájen ranním hudečným místního
rozhlasu. V 9 hodin se začal řadit u nádraží májový průvod, který le-
tos prošel městem až na sportovní hřiště na Brůdku, kde měl Dr. Větek zlí-

Obrázek 15.: Zápis v kronice města Železného Brodu, svazek 2, rok 1953.

Májové
oslavý

O letošních májových oslavách bylo hovořeno už v březnové
schůzi rady M. P. Tam bylo ohlášeno, že se připravuje vydání 5.000 zlatých
odznaků, které se budou prodávat i při příjezdu Lávodů min, dále že se při-
pravuje slavnostní výstava měla, veliký ohňostroj na předvečer 1. máje, tři hude-
by do májového průvodu a slavnostní otevření nově upraveného divadla. U předvečer
1. máje skutečně již od 19 hodin koncertovala na Velkém náměstí dechová hude-
ba vedená kapelníkem Flauckem. Před 20. hodinou vyšel odhod průvod s hude-
bou přes Velké náměstí na Brodce, kde byla zapálena velká hranice. U tomto
průvodu nesly děti asi 300 lampičů, což vypadalo za pološera velmi efektně. Kro-
mě dětí šlo v průvodu asi 1.400 osob a u hranice se šlo přes 2.000 lidí. Ke-
dle hranice byl uspořádán veliký ohňostroj s četnými barevnými rakety. V na-
okolních kopcích kolem Železného Brodu, pokud bylo možno pozorovat, byly
tradičně zapáleny četné ohně.

Na 1. května - v den Svátku práce - byl uspořádán obvy-

Obrázek 16.: Zápis v kronice města Železný Brod, svazek 3, rok 1967.

Členové divadla RYO z Prahy předvedli divadelní aktovku Václava Havla "Audience". 9. května byl proveden koncert pro pana Masaryka hudebně-literární pořad člena Vinohradského divadla Petra Haničince z materiálů Karla Čapka a na hudební motivy B.Smetány. A opět si může mládež stěžovat, protože za jejího nepřístupu se uvádí pestrý pořad ve stylu "Kavárnička dobré pohody" za účinkujících z Prahy a to "Stripteasová revuální show- aneb na svět jsme přišli všichni nazí. Samozřejmě vstup mládeže do 18 let zakázán. A vynechal jsem "spiritual kvintet" s jehož vystoupením končí sezona 1988/90 Klubu přátel vážné hudby. Dále byly uvedeny povídky korálikového kraje z knihy V.Nikoláškova; ředitelka H.Seemanová býv. herečka pražská. A konečně zdejší Klub zahrádkářů uspořádal přednášku p. Bartůňka s názvem "Ovocné aktuality."

Velmi hezký program cestovní přednášky tvořila "Pohlednice z dovolené aneb Rakousko ve filmu o nejhezích místech Rakouska. Byly zde obrázky nejen z Vídně, ale i z malebného Salcburku, města Mozartova, na něž velmi rád vzpomínám, protože za večerní procházky městem ve dnech 5. a 6.července 1934 ze všech otevřených oken se línula krásná vážná hudba, reprodukováná jak houslemi, tak klavírem, často i v kvartetovém složení. Tato hudba se nesla večerním tichem uličkami tohoto báječného města.

A nakonec jsem si nechal májová setkání našich občanů, tentokrát svobodné oslavy 1. máje. Každý se mohl účastnit na čem chtěl a nebylo nikoho, kdo by nutil a vyžadoval přítomnost občana tu zde, tu tam. A posledního dne apríla k večeru jsme si poslechli koncert na Malém náměstí a pak lampionový průvod na "Pouš", kde i letos pálíme čarodějnice.

A probouzíme se do čerstvého rána 1.května a už spěcháme na dopolední koncert na Velkém náměstí, kde nám vyhrávala naše dechovka spolu spíše novým doprovodem. Můžme ochutnat ve stáncích různé ty dobroty i s příjemnou vůní, je doprovázející. Návštěvníků na náměstí bylo dost a dost a to s tvářemi rozveselenými. A alychom nezapomněli na naši dechovku, tak jsme si jí zopakovali 8. večer spolu s krásným ohňostrojem, jako obvykle odpalovaným na stavidlech.

A rovněž jsem si nechal zprávu o oslavách vánočních svátků. Naše Lidová škola umění již v polovině prosince začínala s vánočním koncertem, provedeným dětským sborem "Āetízek". Jeho nální byly koledy vánoční. A 22. byla uspořádaná taneční zábava s dobrou hudbou a tancem agentury MUZIC TON. A již přichází tradiční náboženské zpívání koled na štědrý den v chrámu sv. Jakuba st. ; po nich zazní Rybova mše vánoční. Na Boží hod následuje slavná mše svatá- sváteční. Na den 26.následuje opět mše svatá, doplněná koledami za účinkování dětského a chrámového sboru a varhan. A pak se již denně střídají večerní mše svaté s ranními. Na Silvestra se pak loučíme s tímto rokem opět mši svatou a železnobrodskými koledami.

Obrázek 17.: Zápis v kronice města Železný Brod, svazek 7, rok 1990.

ČARODĚJNICE

čtvrtek 30. dubna od 19 hodin

Malé náměstí – hasičské hřiště Železný Brod

19 hod.

sraz na Malém náměstí

19–19.30 hod.

dechová hudba Broďanka na Malém náměstí

19.30 hod.

odchod lampionového průvodu na hasičské hřiště

20 hod.

podpálení vatry na hasičském hřišti

cca od 20.30 hod.

diskotéka pro děti se Zdeňkem Vranovským, soutěže a hry

cca 21 hod.

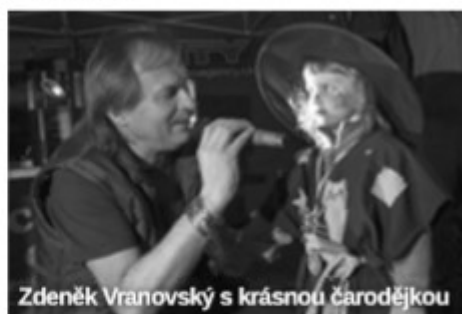
taneční vystoupení skupiny Wild Fire s ohněm

Vstup volný

Pořádá IKS Železný Brod

Průvod v čele s Broďankou

Zdeňk Vranovský s krásnou čarodějkou

Obrázek 18.: Železnobrodský Zpravodaj, duben 2015, strana 24.

pekelné čarodky

ERAGON [historický šerm] **WILD FIRE** [tance s ohněm]

CRUADALACH [folk metal] **HUSH** [rock]

úterý 30. 4. 2013, hasičské hřiště Železný Brod
začátek: 19.00 hod., vstupné dobrovolné

PROGRAM:

- 20.00 hod. - lampionový průvod z Malého náměstí na hasičské hřiště s dechovou hudbou BRODANKA
- 20.20 hod. - zapálení vatry
- 20.30 hod. - ERAGON - skupina historického šermu
- 21.00 hod. - WILD FIRE - tance s ohněm
- 21.30 hod. - CRUADALACH - folk/metal
- 22.50 hod. - HUSH - rock

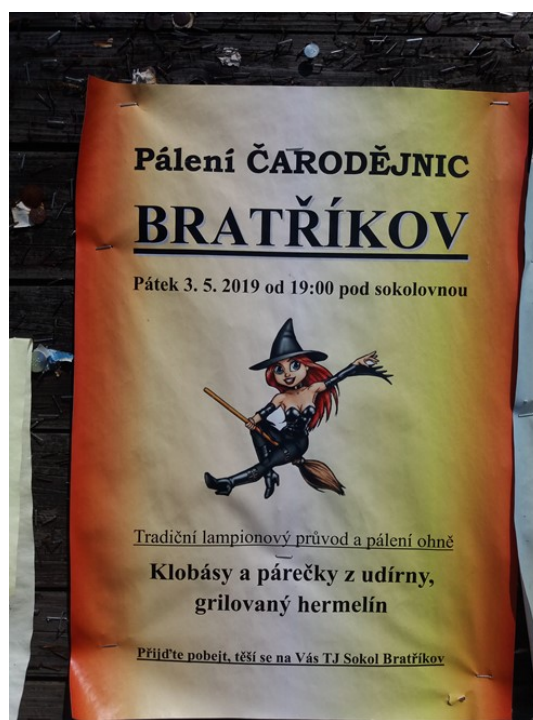
Akce se bude konat za každého počasí - párty stan
Občerstvení zajištěno
Pořádá Město Železný Brod
Tel.: +420 483 333 925, +420 739 286 876
E-mail: zpravodaj@zeלבrod.cz, zeלבnobređskohudebniake@seznam.cz
FB: Železnobređský zpravodaj
Změna programu vyhrazena

Obrázek 19.: Plakát na Pekelné čarodky v Železném Brodě, 2013.

Zdroj: <https://www.zeלבnybrod.cz/cz/aktualne/ohlednuti-za/pekelne-carodky-2.html>

Obrázek 22.: Plakát na pálení čarodějnic v Železnici, 2017.

Obrázek 21.: Plakát na pálení čarodějnic v Bratřívě, 2019.

PÁLENÍ ČARODĚJNIC

..... 3

PONDĚLÍ

30.4.2018

SLET ČARODĚJŮ
A ČARODĚJNIC OD

17⁰⁰
. HODIN

- ☼ SOUTĚŽE PRO DĚTI
- ☼ PROMENÁDA MASEK
- ☼ SLAVNOSTNÍ VYHODNOCENÍ
- ☼ ZAPÁLENÍ VATRY A OPÉKÁNÍ ŠPEKÁČKŮ
- ☼ DĚTSKÁ DISKOTÉKA
- ☼ **OD 20.30**
- OPEN AIR RETRO DISCO 2018 N°1**

**KDE - VESELÍČKO, AREÁL SOKOLSKÉ ZAHRADY
ZVE VÁS - OBEC VESELÍČKO, MÍSTNÍ SPOLKY A OBČERSTVENÍ SOKOLKA
VSTUP ZDARMA**

Obrázek 20: Plakát na pálení čarodějnic ve Veselíčku, 2018.

Zdroj: http://www.obec-veselicko.cz/ai1ec_event/paleni-carodejnic-4/?instance_id=

Obrázek 23: Plakát na pálení čarodějnic ve Bzí, 2019.